

EMPORI

== REVISTA CATALANA MENSUAL ==

Any II

Administració: Carrer de Méndez Núñez, 3 y 5, Barcelona.

Núm. 11

SUMARI

Antoni M.ª Alcover , <i>prore.</i> ..	El Dr. Milà y Fontanals y la filologia catalana.
Joan Alcover y Maspons ..	La Sirena.
Joseph Martí y Salvat	Tendències de la nostra civilització.
B. Conill	L'ensenyança a Alemanya. El dibuix en les Escoles superiors. (Trad. de F. Kuhlmann). (<i>Continuació</i>).
R. Casellas	Els últims barrochs de Barcelona - III. Els plets d'En Viladomat.
Joaquim Ruyra	El somni d'Aloïus. Trad. de Erckmann-Chatrian.
Vicens M.ª de Gibert	"Glosa,, d'En Joan Maragall y En Felip Pedrell.
Guerau de Liost	{ Posta litúrgica. Roineig. Rebost. El carboners. Tribut a Coll-Pregón.
Ramón N. Comas	La Reforma de Barcelona.
F. Sitjà y Pineda	Tina di Lorenzo. Endreça.

COSES ASSENYALADES

En Francesch Alió, per *G*.
Gimnàstica rítmica, per *V*.
La temporada de Primavera al Liceu, per *L*.
Múltiples activitats d'En Ribera Rovira, per *S*.
Societat Internacional de Dialectologia Romànica.

LLIBRES

La retreta, de Franz Bayerlein.
Les faules d'Isop, per *R*.

DIETARI DE CULTURA CATALANA

Conferències.—Concerts.—Teatres.—Bibliografia.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

EMPORT

REVISTA D'ARTS I MANUSCRIPTS

La revista EMPORT, que s'ha creat a partir de la fusió de les revistes ARTS i MANUSCRIPTS, té com a objectiu principal difondre i promoure la cultura catalana i la literatura catalana. La revista publica articles de crítica literària, història de la literatura, lingüística, filologia, etc., així com textos originals de poetes, prosistes i dramàtics. La revista té un format de 16 pàgines i es publica anualment. El preu de la revista és de 10 euros. La revista es pot subscriure a través de la web de la Universitat de Barcelona o a través de les biblioteques de la Universitat de Barcelona.

EMPORI

MAIG DE 1908

ANY II : NUM. 11

El Dr. Milà y Fontanals y la filologia catalana

COM més de prop el vos mirau el doctor Milà y Fontanals, com més de prim conte lletgiu les seues obres, més gran el veys, més gran vos resulta. Concretant-mos a lo que feu per la filologia catalana, hi ha que regonèixer que fou el que hi donà les primeres passes, y tant avengudes y encertades com foren! Es difícil rectificar-li res, y tot filòlech que s'afiqui a tractar la nostra llengua, no pot prescindir de la magnífica garba que 'l gran doctor segà dins aqueix camp.

Anam a fer-ne una breu ressenya segons l'orde en que venen dits estudis filològichs dins l'edició de les seues *obres completes*.

Dins *Los Trovadores en España*, publicat l'any 1861, ja tracta de la formació de les llengues romàniques en general y de la de la llengua d'oc en particular, fent veure totes les causes històriques, ètniques y idiomàtiques que contribuïren a que entre 'l Loire, l'Ebre, l'Atlàntich y els Alps se congríàs aquesta gran nacionalitat llingüística, figurant entre ses diferents rames la catalana, amb el temps una de les més potents y glòries, fent notar dins llargues y reblides

notes, gran nombre de varietats dialectals que's troben ja dins els primitius monuments, fixant-se en les diverses formes gramaticals que s'hi manifesten. Dedica tot el cap. I de la P. IV a establir les diferències que dins aquells monuments caracterisen el català entre les altres branques llengodocianes, fixant-se en els *articles, pronoms, noms, conjugació, partícules y ortografia*, morfologia y fonètica, establint la divisió de *català oriental*, (província de Girona, Barcelona y banda oriental de la de Tarragona) y *català occidental meridional* (prov. de Lleyda, Priorat, Ribera d'Ebre y regne de València) respecte a pronunciació, fent-hi observacions sobre la actual y la antiga, ben avengudes y macises, y que 'ls filòlechs posteriors no han pogudes rectificar.

Ve després son preciós estudi: *Catalán contemporáneo*, aont dividex l'idioma en *oriental, occidental* (hi inclou València) y *baleàrich*, fixant-se en el *llenguatge de Barcelona*. Descriu am gran esment primer les vocals *tòniques* posant enfilays d'exemples il·lustratius, després les vocals *àtones*, y hi

fa oportunitatíssimes observacions; llavò estudia les *elisions* am gran justesa, y després els diptonchs, qu'espinzella prou be; però a n-el nostre entendre pateix una equivocació posant com a *diptonchs*: *ea* (*cesàREA*) *eo* (*cesàREO*) *ia* (*Antònia*), *ie* (*espècie*) *ii* (*presencia*), *io* (*sèrio*), *ió* (*funció*), *oe* (*hèroe*). La llengua catalana's distingeix cabalment per conservar la prosòdia llatina, que no feya diptonchs d'aquests aplechs de vocals. Massa sé que la influència castellana era grossíssima a Barcelona en temps d'En Milà y que molts pronunciarien allò com a diptonch, però seria per aquella fatal influència, y encara no el ver poble barceloní, sinó just els intel·lectuals. — Ressenya tot seguit les consonants per orde de *líquides*, *nasals*, *dentals*, *linguo-palatals*, *labials* am molta de justesa y exactitut. — Passa després a estudiar la *flexió*, primer la *declinació* (nombre, genre, articles, pronoms), y després la *conjugació*, posant les *desinències regulars* y llavò les formes especials dels *irregulars* y *defectius*, *gerundis* y *participis*. Ve llavò la formació de les paraules (*derivació* y *composició*), y finalment les parts *inflexibles* (proposicions, conjuncions, adverbis, interjeccions). Aquest tractat es una verdadera gramàtica barcelonina, y es d'una gran importància perque dona el fet, l'estat actual de l'idioma, descrit am tot esment. Els sabis estrangers l'han aprofitat prou aquest tractat per sos estudis del català, y no es duptós que per molts d'anys es estat la única font segura y llampant qu'ells porien aprofitar. Data de l'any 1875.

Un altre 'n té d'estudi, igualment apreciable, del mateix any, molt curt, però molt substancios. *Quatre mots sobre ortografia catalana*, qu'es una prova esplèndida del seu admirable bon sentit, que may el deixava sopegar. Comensa dient que escriu per respondre a les moltes de demandes que li han fetes del seu parer en ortografia, y retreu que no s'apassionà en les lluites entaulades a-les-hores entre escriptors catalanistes, que diu qu'arribaren a *bella plus quam civilia*. El gran seny seu no li deixà perdre de vista que l'ortografia no es estada

may cap cosa capital ni de vida o mort, y per això diu que hi era «un poch tebi y indiferent». Dona les seues observacions, no per armar batalla a negú, sinó «per que quiscú en prenga lo que vulla». Envest l'empresa recordant les dificultats que ofereix l'ortografia de tota llengua oblidada quan se tracta de tornar-la treure al mitx, dificultats que tocaren els rumans y moldaus y els provensals per atènyer llur ortografia respectiva; posa després el fonament de les dificultats que trobà tot d'una el ficar la nostra ortografia, y que foren les formes noves que s'introduïren del castellà durant els sigles XVI y XVII; recorda que 'ls nostres ortografistes se dividiren en dues escoles: uns que acceptaven la llengua tal com la trobaven, amb aquelles formes forasteres, y els altres que la volien sense, tal com era antes de l'invasió castellana; indica les raons en que's fundava cada escola d'aquestes, inclinant-se visiblement a la segona; diu modestament el seu sentit sobre la *x* palatal y guttural y sobre la desinència — *ig* = *tx* (*boig*, *puig*); y, tot confessant que tal grafia — *ig* «es molt arbitraria y antifonètica», troba que «deixar d'usarla seria un cop massa fort a la tradició tant antiga com moderna». Se pronuncia contrari a «la nova costum de la Academia espanyola» de «servirse» de «l'accent agut» «per diversificar homònims». No 'm sembla gens desbaratada tal costum y la trop ben avenguda respecte d'alguns monossílabs nostres, v. gr. *se*, *te*, que, al mateix temps que pronoms, son respectivament 1.ª y 3.ª pers. sing. d'indic. dels verbs *sebre* y *tenir*, sia dit am tot el respecte que 'm mereix el nostre gran poligraf. Posa després «que qualsevol sia el sistema ortogràfic que s'accepte, a ell se deu acomodar la pronunciació, y aixís procurarem fer-ho desde 'l principi, llegint per exemple en Ausias March *assenyalades* y no *assenyaladas*; en Lòpez Soler *astre benigne* y no *astra benigna*, en Aribau *serras* y no *serres*». La dificultat està en que no tenim cap signe per representar el sò vocal final de *serres* d'una manera fonèticament exac-

ta, ja que s'allunya tant de la *a* clara, uberta, com de la *e* tancada, castellana. Acaba l'article proposant qu'admeti tothom «dues menes de llenguatge», això es, «una literària general» y «una particular», dialectal, pròpia «de cada encontrada». La general a tot el territori de la llengua, seria «ab poques diversitats» tal com «s'escrivia encara per tot arreu cap a la fi del segle xv y comens del xvi; traient-ne vulgarismes, llatinismes y paraules forasteres»; la «particular», axò es, el «dialecte» o «modo» especial «de parlar de cada encontrada, com ja s'està prop de fer-ho en certs escrits còmichs y 's podria fer en obres sèries de un temperament molt especial a un determinat territori». Aquesta proposta es encertadíssima, y es una gran llàstima que 'ls escriptors catalans no la posassen en planta desde'l moment de fer-la'l Dr. Milà. Si hu haguessen fet això de tot d'una, ¡que hi hauria guanyat de molt la ciència gramatical catalana! y no mos trobariem tant enrera en el coneixement dels dialectes catalans, que tanta de falta 'ns fa.

Un altre estudi publicà l'any 1853 dalt *Gaceta de Barcelona sobre los orígenes y formación de las lenguas romances y especialmente de la provenzal*, interessantíssim com tot lo seu. Esposant els diferents sistemes d'esplicar la formació d'aqueixes llengues, se decideix a favor de «la derivació llatina», fundat en que «la major part de les rels de noms y de verbs, moltíssimes, si no totes les preposicions, casi tots els adverbis y conjuncions demostren a les clares la procedència llatina: y no se tracta sovint de la rel tota sola, sinó de la part incremental, de la part que cada llengua afitx a ses rels primitives... No es menys clara la derivació de les conjugacions, que tal com se troba dins les llengues romàniques, podria servir-nos per reconsttuir la forma llatina». Estén un poch aqueixes solidíssimes raons, y contesta victoriosament les que adueixen els qui pretenen la derivació de les llengues primitives dels pobles indígenes, fent notar que a Marsella y Magna Grècia (Itàlia meridional) s'hi arribà a arrelar el grech fins a parlar-lo tothom, y, si aquestes regions perderen llur

llengua primitiva, ¿per què hem de donar per impossible que la perdessen les altres nacions més tart neo-llatines? Diu ademés: ¿qui negarà que 'l toscà surt del llatí? Si 'l toscà hi surt, hi han de sortir les demés romàniques, que son germanes seues am tota evidència. Si una d'elles, el toscà, surt del llatí, hi han de sortir totes les altres. Admet que les llengues indígenes ens dexassen rastres y que 'l llatí tingués analogia amb elles. Estudia els *diversos graus d'influència* qu'una llengua pot exercir dalt un'altra y estableix la que exerciren les indígenes dalt les neollatines. Passa revista a n-els «antichs pobles de Gàlia y Espanya (belgues, celtes, íbers o èuskars), retreu les colònies fenícies y gregues, crida l'atenció dalt la llengua *osca*, que's parlava primitivament a n-el mitjorn de Roma, y 's fixa en el llatí primitiu y després en el *clàssich* y el *vulgar*, fent veure que no era gayre la diferència d'un a l'altre y que 's va estendre y arrelà per les *províncies*. Estudia després la *persistència de les llengues indígenes*; en cita rastres durant els sigles i-v de la nostra era, y diu que després d'aquests sigles ja no se 'n troba menció pus. Tracta de la *corrupció del llatí*, y la atribueix a la seua meteixa difusió dins tantes de nacions diverses, que per forsa s'hi havia de ressabià, y a haver-lo adoptat els barbres invasors conservant el llevat de la llengua llur. Entra aquí a estudiar la *influència germànica*: nega que's dega a n-aquesta el caràcter analítich de les llengues neollatines, provant que dins el llatí ja hi havia aqueixa tendència, que a la fi 's desplegà y se consumà, y prova també que no 's deu a n-aquella influència ni la pèrdua de la declinació, que conserva l'alemany, ni l'us de l'aussiliar *haver* per la formació del pretèrit perfet y plusquamperfet y el futur ni 'l congriament de certs adverbis. Nega que la sintàxis neollatina sia germànica, però admet rels d'aqueixa procedència qu'han donat origen a bona partida de paraules. Entra aquí a tractar de la formació dels parlars romànichs; posa com a punts culminants la formació de l'article, l'adopció de *habere* com aussiliar per la for-

mació dels *temps composts*, el futur y el condicional y *esse* per la passiva, y la pèrdua de la declinació, salvant-se del naufragi *l'ablatiu*, d'ont sortiren l'immensa majoria de les paraules neollatines. Fa una *ressenya cronològica* de les passes qu'anaven donant les filles del llatí, destriant dins autors del segle v algunes expressions y formes que sont just galicismes, y en presenta dels sigles vi, vii y viii, durant el qual ja's distingia el romà del llatí, fins a n-el segle ix, que ja s'escrivia aquest *romà* o vulgar, y el concili de Tours de l'any 813 mana que s'ensenyin *els antichs habitants del país en romà rústich* y després una Capitular estén aqueixa orde a tota la Gàlia, fins que l'any 842 s'escriuen els celebèrrims juraments de Strassburg; a n-aquest meteix segle's posa la cansó de Sta. Eulària y a n-el x y xi van augmentant els monuments. — Passa després a tractar especialment de la llengua provençal, y diu que tot d'una s'anomenava *llengua romana*, després *de oc*, la derreria del segle xiii li deyen *provençalés* y *lemosí* y a n-el xiv li donaven aquest nom darrer dins els tractats gramaticals y poètics. Posa tot seguit els primers monuments d'aquesta llengua, escriptures dels anys 960, 985, 1015, 1020, 1025, 1034, 1035, 1059, 1112. En les primeres sols hi ha algunes paraules de la llengua nova dins la redacció llatina, més envant ja son frases senceres, y acaba per no haver-hi res de llatí y esser tot llengua novella; en fa una descripció, ressenyant les seues formes més característiques dins els primers trovadors, com son *articles*, *pronoms* y *conjugació* y explica la *declinació* que tingué de tot d'una, com la llengua d'*oil*, y no cap altra de les neollatines; y després tracta dels dialectes de que's componia la nova llengua, indicant com a predominants el *lemosí* o *provençal* y el *gascó*, segons se desprèn dels monuments contemporanis. Rebutja la teoria de Raynouard de que la llengua que brollà immediament de la llatinitat, fou igual en tot el territori neollatí, y que després s'anà diversificant, essent *la d'oc* casi la primitiva, y sostén que sempre fou diferent de la llengua del mitg-

dia de França, la del Nort, la d'Itàlia y la de l'interior d'Espanya (enllà de l'Ebre). Acaba son interessantíssim estudi indicant qualche poch l'influència del provençal dins les literatures de *oil*, italiana y castellana, després d'haver dit que «regoneix» en el provençal «clàssich» «els més antichs accents de la parla materna» y que «tal volta es el primogènit» del llatí.

Es verament admirable que'l Dr. Milà ja l'any 1853 tractàs am tanta de solidesa y profunditat de coneixements aquests punts tant difícils de l'història filològica neollatina, a-les-hores tant poch tractats, tant desconeguts. ¿Qui se'n ocupava llavò dins Espanya? ¿Qui's trobava en aptitud d'ocuparse'n? Negú absolutament. ¿Tal volta avuy y tot no ignora l'immensa majoria del públich il·lustrat aqueixa partida de coses que l'any 1853 ja tractava magistralment el gran Milà? ¿Qu'hem fet després d'ell en matèria d'història de la llengua? Un n'està empegueit.

L'any 1858 resumí aquest estudi dalt *Diario de Barcelona*, y onze anys més tart, dalt el meteix diari, donà una crítica bibliogràfica d'un estudi que a-les-hores havia publicat sobre la *o* provençal el famós romanista P. Meyer, aont feu el Dr. Milà encertadíssimes observacions sobre la *e* y la *a* àtones catalanes y sobre la *u* catalana y provençal, qu'antigament se destriava en *plenisonant* y *semisonant*, això es, *llarga* y *estreta*, y prova contra P. Meyer que la *o estreta* no's confonia am la *u*, y acaba deduint dels estudis filològichs moderns que l'*accent* clàssich llatí, si no era el nostre, no se'n feya gayre lluny, y que la distinció de *llargues* y *breus* en llatí no era cap convenció dels poetes, sino una condició de l'ànima de la llengua, que dona la clau per explicar els canvis y tramudances de les vocals llatines passant a les llengues romàniques.

Además dels estudis qu'acabam de ressenyar, qu'afecten directament a la llingüística nostra, el gran polígraf en publicà molts d'altres que indirectament la favoriren y fomentaren, contribuint poderosament a la restauració y exaltació de la llengua cata-

lana. Incluint dins l'estudi notabilíssim *Los Trovadores en España* tantíssimes de composicions dels trovadors, anotant-les y esplificant-les en llargues notes, farcides d'erudició sòlida ¿qui hu dubta que estengué y fomentà poderosament la coneixensa de les fonts y història de la nostra llengua?. Foren altres tants de tributs potents a l'enaltiment de la meteixa les seues altres elucubracions *Resenya històrica y crítica dels antichs poetes catalans* que li premiaren am medalla d'or els Jochs Forals de 1865; lo *sermó d'En Muntaner*, publicat l'any 1880 dalt *Revue de Langues Romanes* de Montpeller; *Antiguos tratados de Gaya Ciencia*, sortit l'any 1876 demunt *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*; *Poetas Catalanes del siglo XIV*, de l'any 1862, publicat en alemany dalt *Jahrbuch für römische und englische Literatur*, T. V, p. 137 et ss.; *Les Noves Rimades*.— *La Codolada*, publicat en francès l'any 1876 per la *Société pour l'étude de Langues Romanes* de Montpeller; *Poètes Lyriques Catalans*, publicat dos anys més tart per la meteixa societat; *Notes sur trois Manuscrits (un chansonnier Provençal, un Roman catalan, une Traduccion catalane de la DISCIPLINE CLERICALE de Pierre Alphonse)*, sortit l'any 1876 dalt l'indicada revista de Montpeller; *Observaciones sobre la poesia popular con muestras de romances catala-*

nes inéditos; Romancerillo catalán o muestras de canciones tradicionales, y Orígenes del teatro catalán.

Quan se passa la vista demunt aquestes y les altres obres d'En Milà, un queda esglaiat de la clarividència y equilibri incommovible d'aquell home en la visió sobirana que tenia de totes les qüestions que tractava y la justesa y exactitut am que les resolía, sense perdre may la serenitat y diafanitat dels seus punts de vista ni contrapassar may mitx punt de la moderació y equanimitat pròpies de les grans intel·ligències y que sempre 'l distingiren. Moltes, moltíssimes de qüestions de tots els rams de la literatura tocà aquell home verament extraordinari, parlant sempre per la seua boca la raó y el bon seny. Molt, moltíssim tenim qu'estudiar y qu'aprendre dins les obres que dexà com un dels grans monuments de la ciència literària espanyola, tal volta el primer de tots. ¡Quina gran sort seria per Catalunya y per Espanya y per la nostra cultura, que 'ns aprofitàssem tots de l'esplet de lliçons que 'ns deixà el veneradíssim Mestre dins les seues obres immortals.

ANTONI M.ª ALCOVER, *Pure*.

Ciutat de Mallorca, 3 de matx de 1908

La sirena

*Jo sé una cala profunda
hon habita el vey marí;
el rocam que la circonda
perfuma l'olor de pí.*

*El pescador solitari
s'asseu damunt el penyal,
y ab sos ulls de visionari
mira l'aigua del fonal.*

*En la cala moradencia
l'ombra d'horabaixa creix,
y 'l crestell no més se trenca
si a flò d'aigua surt un peix.*

*La calor de l'estiuada
es febre de voluptat
sota la pell broncejada
del pescador ensonyat.*

*L'atrau l'ona que tremola,
desnua el còs indolent,
y se tira dins la gola
de l'antre fosforescent.*

*S'espolsa, braceja y xala,
amarant-se de frescor.....
De sopte, veu en la cala
una estranya lluentor.*

*Es l'escata d'una qua,
que la mar torna engolí;
llavors, d'una dòna nua
veu el buste alabastri.*

*A flò d'aigua el pít rosseja,
se bada el llavi vermell,
y perles de llum goteja
la negrò de son cabell.*

*Ell l'encalsa, l'abraona
y besa son llabi homit;
ella un instant s'abandona,
ab el cos mitx adormit.*

*Mes la qua, qu'esgarropa,
se revinclà y tiny de sanch
al violador, y s'escapa
la sirena del còs blanch.*

.

*Ella es d'una rassa morta
la sola que sobreviu;
ella romp la xarxa forta,
llibertant el peix catiu.*

*Ama, en la quilla sospesa,
encomanar ab les mans
la divina ubriaquesa
al vaixell y als tripulants.*

*Ama l'Angelus que plora
en els ecos de la mar;.....
mes se plany desde aquella hora
que un bés d'home va tastar.*

*Un desitx ardent la fible,
com al pescador meteix;
y ab la còpula impossible
somia la dòna peix.*

JOAN ALCOVER Y MASPONS

Palma 1907

Tendències de la nostra civilització

CAP moviment, cap fenòmen, així en l'ordre purament individual, com en l'ordre social o col·lectiu, està en absolut deslligat, dels altres moviments o fenòmens que apareixen ja en plena vitalitat històrica, en un moment determinat; tots ells guarden entre sí un misteriós y profon nexe espiritual, que 'ls fa aparèixer com a conseqüents d'unes mateixes causes morals, y tendint a originar parells efectes en el complexísim camp aont se desenrotlla la vida de les societats. Així veiem que la doctrina regionalista, catalanista, particularista, que ab tots aqueixos noms es coneguda dins de Catalunya, no es una necessitat tant sols de nostra terra, no es un fenòmen aïslat dins del general moviment de l'esfera política; no, es una cosa més ampla, més gran, més universal; es una aspiració viva, una necessitat fonda, més o menys intensament sentida, en variadíssims y nombrosos pobles de la terra; es en fi, una teoria, un sistema polítich-social d'una transcendència més grossa y més important de lo que a molts els pugui semblar a primer còp d'ull; com que entra en certa manera, la desaparició, d'un món de convencionalismes y d'injustícies, implantades allí aont més s'ha de fugir de lo utòpich y artificiós, o siga en la constitucionalitat y funcionament d'un poble.

Per això crech que no deixa de ser interessant, examinar dit aspecte universal y complexe d'aquella doctrina particularista; veure si realment es quelcom artificial y quimèrich, si representa una estranya y monstruosa resurrecció de coses, d'idees, de sentiments ja passats, y morts per l'imperurbable y solemne avenç de l'Humanitat, o be si al contrari, es quelcom que viu y batega en l'ànima dels diferents pobles, si

es com una anticipació de sentiments, d'idees, y de coses que encara han de venir a la plenitud de l'existència, que esperen l'hora augusta de fructificar, esplèndidament caldejades pel fòch de l'entusiasme col·lectiu devingut Realitat; en una paraula, estudiar les corrents particularistes, y les corrents universalistes en la civilització contemporània.

Que nosaltres estem dins d'un període agitat y confós en tots els ordres d'idees, que vivim en una època, que es com un parèntesis en l'ordenada sèrie de capítuls que 'ls pobles van afegint a l'immens llibre de l'Història, es per mi indubtable. Si'l sigle xv fou el sigle de la gran afirmació artística, si'l xvi ho fou d'afirmació religiosa y'l xviii d'afirmació política, en cambi el xix es estat fonamentalment, d'afirmació crítica, podriem dir, encara que sembli això un contrassentit; totes les idees, tots els sentiments, y costums, totes les aspiracions y ideals han sigut y són negats, combatuts y defensats alhora, ab entusiasme de neòfit; d'això prové aqueixa incertitut y escepticisme, aqueixa especial intranquil·litat que va invadint cada dia més tots els cors, y totes les intel·ligències, y que tant fatals conseqüències pot produir, si's converteix en sentiment dominant y quasi exclusiu.

Més en l'història humana, com en tota la vida universal, no hi ha res que no tingui sa causa, sa raó de ser; aqueix estat especial dels esperits d'avui dia, així individuals com col·lectius, se comprèn be que existeixi, si considerem l'evolució que ha seguit la societat europea, en tot el sigle xix, el punt de partida y'l camí que han

recorregut els pobles que anomenem civilitzats durant la darrera centúria. En efecte, tots nosaltres, tots els Estats d'Europa, som ben bé fills de la Revolució francesa; es aqueixa un aconteixement tant extraordinari, que respecte d'ella ha de comensar tota sèrie de consideracions sobre'l nostre temps. Com tota cosa qui es gran, temerària, heròica si's vol, com tot lo que defugí l'ordinària mida de les forces humanes, la revolució francesa serà durant molt temps, el tema que'l món anirà discutint, y que servirà de motiu de divisions y aliances entre'ls pensadors, y per repercussió, entre les masses populars.

La Revolució francesa, per haver estat un moviment general dels esperits, un devassall d'humanitarisme neuròtic, ha comunicat una fortasotragada a quasi tots els pobles, ha pretès bruscament refer-los en sa estructura y en les condicions de sa vida y desenrotllo; ha volgut, y en cert modo ho ha conseguit, iniciar una nova era en l'història general de l'humanitat, l'era de la Raó abstracta, l'era de les grans y aparatoses afirmacions lògiques, l'era que, segons sos iniciadors, havia de portar l'adveniment del regne d'una humanitat, redimida ja de llarchs sigles d'ignorància y fanatisme.

Y en què han parat totes aquelles promeses?, que s'es fet de totes aquelles aspiracions y ensomnis, fills d'imaginacions caldejades y febroseques?, que se n'ha tret de totes aquelles lluites terribles, heròiques, generoses si's vol, que a comensaments del segle XIX, després del gran cataclisme francès, varen emprendre quasi tots els pobles de l'Europa, contra l'absolutisme qu'entre ells encar regnava, per a implantar els, que allavors se creien infalibles y universals, principis del 89? Se n'ha tret aquell escepticisme, y ha donat per resultat aquella general inestabilitat de totes les teories polítiques y socials que s'han anat provant en els diferents Estats. Y es que si en tota cosa s'ha de guardar un sà y ordenat equilibri entre l'ideal y lo possible, procurant realisar no més que l'ideal de moment, podriem dir, y no prenent implantar l'ideal absolut y llunyà, molt

més s'ha de tenir en compte aqueixa regla d'eurítmia vital en les construccions polítiques y socials. Per no haver-la atès, deixant-se portar d'un romanticisme perillós, es per que la Revolució francesa ha originat una decepció y un desencoratjament tant més grans, quant més hermoses y afalagadores varen ser les promeses. Per això es que avui dia mercès a les lliçons sempre costoses de l'esperència, ja no's troben per tothom intangibles y plens de sobirana raó els principis generadors de la Revolució francesa; ja no son solament els partidaris de l'antich règim, els escriptors ortodoxes y monàrquichs estremats, com Chateaubriand, Bonald, de Maistre, y altres que són contraris (per sistema a vegades) a l'obra d'aquella revolució; no, ja son y han sigut gent de totes les orientacions, de totes les idees polítiques y religioses, que l'han criticat y l'han trobat incomplerta, y segons com, injusta; recordem no més els noms de Renan, de Taine, de Summer Maine, de Spencer y molts altres, que no'ns deixaràn mentir. De modo que avui, afortunadament, quasi ja ha desaparegut aquell prejudici revolucionari podriem dir, que com tots els prejudicis y rutines, fortament s'oposava al lliure camí de l'enteniment per a cercar la veritat en aqueixes qüestions socials, tant emboirades sempre per la lluita de passions y interessos.

Ara be, quin es l'estat actual de l'humanitat civilisada? quin caràcter dominant presenta en totes les més importants manifestacions de la vida?

Heus aquí una pregunta difícil de respondre. En efecte, per una part veiem una tendència general, constant y marcada, desde ja fa alguns sigles, si be fortament accentuada en el passat y aqueix, cap a la formació de grans unitats polítiques, d'estenses comunitats territorials, que han anat substituint, valent-se de medis quasi sempre violents y arbitraris, les antigues y naturals societats que plenament desenrotllaven sa vida. Aqueixa tendència, com ja havíem dit, no es de fa quatre dies, no; va comensar quan l'Europa sortia del món mitg-eval y

anava a entrar en el novell món del Renai-
xement; allavors veiem en l'univers polí-
tich, per la força de les corrents d'idees del
Romanisme y del Humanisme, iniciar-se
una universal y generosa tendència, que pri-
mer passant pel *Reialisme*, havia forçosa-
ment de conduir al *Estatisme*, allavors
es quan en l'evolució dels pobles, aparei-
xen uns quants astres de primera mag-
nitut, que van atraient dins de sa òrbita
d'acció aquella variadíssima sèrie de petits
planetes, que ara un, ara un altre, se
confonen ab sa vida; allavors es quant co-
mensa a pendre còs en la teoria, y sobretot
en la pràctica, fins a convertir-se en el prin-
cipi generador de la vida política, l'idea
aquella de la monarquia universal, o de
l'Estat universal, que volia dir lo meteix,
idea que fou la nimfa Egeria, la inspiradora
de tots els actes, de totes les grosses pas-
sions, de totes les magnífiques grandeses y
crims dels Carles V, Felip II, Lluís XIV, y
demés déus majors y menors del absolutis-
me. Y entengui's be que dita idea d'Estat
universal, no volia dir un Estat estens, com-
prensiu de vàries nacionalitats bellament
unides y lligades entre sí per raó de ses
essencials y vives afinitats, mes conservant
per això, allò, que, tots els essers estimen
més després de sa vida, la llibertat; en una
paraula: no volia dir un Estat imperialista,
en el sentit, que modernissimament se dóna
a dita paraula. No, aquell Estat universal
era sinònim d'Estat centralisador, unifor-
misat per l'acció violenta y tirànica d'un
sol home divinizat per les baixes y constants
adulacions dels que 'l rodejaven; en una pa-
raula, més que un retorn al Romanisme, en
lo polítich, semblava més aviat una super-
vivència de l'Orientalisme.

Aqueixa idea, aqueixa obsessió antinatu-
ral de la Dominació com a fi y no com a
medi, fou la causa que més va contribuir a
encendre aquell sens fi de guerres que for-
men el teixit monstruós de l'història d'Eu-
ropa, en els sigles XVI, XVII, y XVIII, y que
ocasionaren l'empobriment general, l'ato-
nia y quasi aniquilació de totes les forces y
energies que una societat posseeix quan

viu una vida normal y adecuada. Elles foren
les que aplanaren el camí a la Revolució
francesa, a aquell gran cataclisme que co-
mençant a França, va anar repercutint ab
més o menys violència, ab més o menys
intensitat, en quasi tots els pobles d'Europa;
y es que en tots ells hi havia una gran mas-
sa d'elements combustibles, y estaven prou
relacionats entre sí, per a que una espurna
del fogueral de París, no 'ls hi comunicqués
l'incendi.

Més què va ser la Revolució francesa? es
que realment va tresbalsar totes les idees,
y tots els sentiments que fins allavors
haviem dominat? es que va refer baix mot-
llos y plans complertament nous l'home
individual y 'l que podriem anomenar l'ho-
me col·lectiu, o sigui la societat? Segons baix
quin aspecte's consideri, l'efecte d'aquella
Revolució, realment fou gran, avassallador
radical; té a primera vista, la terrible gran-
diositat de les grans catàstrofes naturals,
sembla una d'aquelles conmocions geològi-
ques, que enfonzen ab esfereïdor estrèpit,
un vell continent, un món gastat, per a fer-
ne resorgir d'altres, més nous y joves; va
destruir aquell poder monàrquich que sem-
blava ressucitar els antichs despotismes
orientals; va ensorrar aquella noblesa, feixu-
ga podriem dir, de privilegis, sense haver de
complir en compensació cap dever públich,
sense estar subgecte a cap càrrega, sense
realisar cap funció social; va deslligar
l'individu de tots els vassallatges jurídichs
y econòmichs que l'oprimien; va fer-lo lliu-
re, ensenyant-li y concedint-li en un paper
escrit y solemne, certs drets derivats de la
naturalesa, que fins allavors, li havien sigut
moltes vegades violats y desconeguts; tot
això va fer la Revolució, es dir, més va fer:
va assegurar en l'exaltament de sa esboja-
rrada fantasia, l'adveniment y perduració
en aqueix món, d'un *millenarium*, d'una era
beatificat en la que l'homme dignificat ja
y lliure, viuria, per la sola impulsio de sa
naturalesa, una vida expansiva, felis, quasi
paradisíaca.

Mes realment, en l'història de l'huma-
nitat, la revolució francesa no representa

tot lo que's figuraven sos propulsors, y y entusiastes protagonistes; no va ser com les revolucions angleses del 1640 y 1688, una mera consagració de la tradicional constitució, violada ab més o menys persistència y intensitat pels reis, o com la revolució americana, ab la qual ab evident impropietat s'ha volgut equiparar, y que no es més, com ha demostrat l'eminent Summer Maine, que l'adaptació al novell Estat que varen constituir les avants colònies angleses, dels més fonamentals principis de govern y d'organització social, continguts en la Constitució anglesa d'allavors. No, la Revolució francesa, y en això descansa sa originalitat y sa essencial feblesa, obrà respecte a n'aqueix món, de la mateixa manera que les revolucions religioses obren tenint en compte la vida futura, això es, prenent l'home en general, d'una manera abstracta; per això es que encengué una passió, que apenes s'havia fins aleshores mostrat, fins en les revolucions polítiques més violentes, el proselitisme. Més malgrat això, no va ser, perquè hauria sigut violar les lleis eternes que regeixen als pobles, un camí total y absolut de tot una societat, una reedificació complerta del gran edifici d'un poble, sens aprofitar absolutament cap material anterior. Volent ser total y absoluta, la revolució francesa no va ser-ho ni de molt tant com les revolucions angleses; volent abarcar tots els pobles, no ha pogut encarnar y fer-se substància espiritual en cap, ni allí aont va nàixer; volent representar una nova religió, no ha sigut ni tant sols tant durable com una senzilla heretjia.

O si no, fixem-nos en els fonamentals principis que informen sa obra, en l'esperit que anima y vivifica tots sos actes, en les conseqüències que en els pobles que han sofert sa influència, s'han originat de ses teories polítiques y socials, y veurem que no va fer més que donar nou ropatge filosòfic, nova terminologia, a les idees mares allavors dominants de l'organisme social. En efecte, fins allavors, ens trobem a França, y en quasi tots els demés pobles europeus, per efecte d'una multitud de causes, ab un Estat central,

concretat en la persona del Rei, fortament organitzat, xuclador de tota la vida d'aquells Parlaments provincials, d'aquelles avans poderoses municipalitats, d'aquelles corporacions d'arts y oficis que tant brillant història havien tingut y que tant havien contribuït a impulsar y regular la vida econòmica, de tot, en una paraula, lo que significava vida autònoma, tradicional; l'obra de la monarquia absoluta, essencialment considerada, va consistir en això; guerres de religió, guerres de conquesta, esplendors y fastuositats de la Cort, tot no tenia altre objecte, altra missió, que anar desenrotllant un membre, un sistema si's vol del general organisme de l'Estat, a despeses y en perjudici, fins a atrofiar-los, dels altres membres y sistemes.

La frase aquella de Lluís XIV «l'Estat soch jo», que tant se cita com un exemple d'orgull sobirà, d'aquell rei tant esplèndit tant monstruosament pompós, l'hauria pogut dir ab igual veritat,—segurament dintre seu s'ho deien,—qualsevol dels altres reis que allavors regnaven ab despòtica magestat. Y ve després la Revolució francesa a rompre brutalment aquell teixit d'aparents grandeses amassades ab guerres injustificades, aquelles magnificències obtingudes a còpia de prodigalitats tiràniques, aquelles fastuositats transpuantes de misèries, y trobant-se vencedora, ab el camp lliure d'enemichs, què fa, quina es sa obra política y social?, enrobustir, si pot ser encara, el poder central de l'Estat, estirpar per medi d'una amputació tant radical, tant universal, tant extraordinària com l'història no'n coneix d'altra, y ab una temeritat de teòrich, els cossos locals, y espontanis que existien en l'Estat, fent fins quasi impossible la llur ressurrecció. Diu a propòsit d'això 'l gran filòsof Taine, «a l'abolició legal y a la confiscació total d'aquells organismes, la Revolució hi va afegir l'hostilitat sistemàtica de ses lleis preventives, y l'obstacle interposat de ses construccions noves; durant tres legislatures successives, va prevenir-se contra son renaixement futur, contra l'instint y la necessitat permanents que podien un dia

fer ressucitar famílies arrelades, províncies autònomes, una Iglésia ortodoxa, y independent, societats d'arts, d'oficis, de negocis, filantròpiques, d'educació, etc., en fi contra tot grupu espontani, y organísat contra tota empresa col·lectiva, local o especial. En son lloch hi va instal·lar organismes ficticis, una Iglésia sens fidels, escoles sens alumnes, hospitals sense rendes, una gerarquia geomètrica de poders improvisats, en el municipi, en el districte, en el departament; tots ells mal constituïts, mal ajustats, anticipadament desconcertats, replens de funcions polítiques del tot estranyes a son fi especial y desde'l primer dia, ja impotents y perjudicials». Heus aquí esposada ab paraules eloqüents d'un gran home, l'obra de la Revolució francesa en un dels aspectes més importants de la vida social y política, això es, el que's refereix a les relacions entre l'orgue central de l'Estat y'ls altres orgues particulars y locals, font de llibertat o de tirania per a'ls pobles, segons com se regulin aquelles.

Els abusos de poder que avans havien comès els reis, els va cometre després l'Assemblea Constituent, la Llegendativa, y la Convenció; les injustícies, tiranies, y capritxos despòtics de Lluís XIV y Lluís XV, varen convertir-se en els capritxos, tiranies, y injustícies de Robespierre, de Marat y Danton; el dret diví dels reis, va dir-se mes tart, l'indiscutible sobirania de la voluntat popular, expressada per uns que's diuen sos representants, y que tots sabem ben be per experiència lo que moltes vegades ve-

rament representen; van canviar els noms, mes va restar la cosa, y això es lo que s'ha de tenir en compte. Per aqueix motiu, la Revolució francesa, si segons com se la consideri, representa una com a devastació general de tot una societat, per altra part, el seu gros defecte, lo que més ha contribuït a inutilitzar l'esforç que representa, fou el ser poch revolucionària, encar que això sembli una paradoxa; lo preocupar-se de coses y abusos accidentals, secundaris, deixant intacta la font d'aont aquells abusos derivaven.

Si en lloch de suprimir totalment aquelles allavors vicioses corporacions, parlaments, famílies, etc., s'hagués limitat a reformar-les, a adaptar-les a les noves necessitats, a acomodar-les a les corrents idees y sentiments allavors dominants, y en cambi hagués reduït a sa natural y limitada esfera d'acció, la competència y autoritat de l'Estat central, que tant abusava y tant imperfecte era en sa representació monàrquica, altra hauria sigut sa obra, altres haurien sigut les conseqüències que en tots els pobles aont hagués penetrat, hauria produït, y aqueixos no haurien de lluitar afanyosament com avui lluiten, per a sustreure's d'una part, a l'anàrquich atomisme que invadeix la societat, y d'altra al cada dia més absorbent poder central, que com insaciable divinitat infernal, exigeix nous y nous sacrificis per a subsistir.

JOSEPH MARTÍ Y SABAT

(S'acabarà)

L'ensenyança a Alemanya

El dibuix en les Escoles superiors

(Continuació)

L'HISTÒRIA que fa En Kuhlmann de les successives evolucions que ha sofert l'ensenyança del dibuix a Alemanya es molt semblant a la que podria fer-se ab referència a França o Anglaterra y en conseqüència a les demés nacions, que en matèries de metodologia van seguint més o menys depressa, les petjades d'aquelles.

El sistema primitiu de les còpies de làmines no és altre que'l clàssich mètode d'En Ravaisson, així com el mètode científich d'En Pere Schmidt y els seus adeptes s'assemblen com una gota d'aigua a una altra al d'En Guillaume, seguit encara, si be molt feblement, en la major part de les escoles belgues y franceses.

Tampoch es la Reforma un moviment privatiu d'Alemanya: En Quenieux y algú altre francès així com un gran nombre d'escoles angleses (entre les que cal esmentar la Gran escola de Birmingham) y quasi totes les nortamericanes van seguint la meteixa corrent.

Mes d'aquest moviment inicial que ha anat condensant-se en una sèrie de principis parcials, alguns molt curiosos y interessants, no fa més que donar-ne En Kuhlmann els punts de vista principals en les següents preguntes y respostes que diuen traduïdas literalment:-

I. Què és el dibuix segons sa essència?

El dibuix es un medi representatiu d'expressió; un llenguatge de valor propi, com el verbal: y l'ensenyança ha de proporcionar l'habilitat per a manejar-lo fàcilment, fins a un cert grau; tenint, en conseqüència, per objecte omplir l'imaginació de l'infant ab representacions clares, mediant l'educa-

ció; fer-li considerar y examinar les coses, segons sa forma, color e il·luminació y la Vida en sos múltiples casos y aspectes; induir-lo a llur lliure reproducció y fer els orguens d'expressió, braç y mà, tot lo destres possible. Com aquest treball lliure de reproducció, o més ben dit d'organització, es un treball imaginatiu, el dibuix de memòria y el dibuix del natural deuen equiparar-se.

Molt sovint les representacions o imatges son expressades més fàcil y plenament en l'espai que sobre un plà; y per aquest motiu la Reforma dóna gran importància al modelat o estudi de formes plàstiques en fanch o cera.

Resumint: l'ensenyança del dibuix, se fonamentarà en l'estudi de les formes reals, en els treballs fets de memòria y en els exercicis d'habilitat.

Ab aquest desenrotll de les forces d'observació y execució serà dita ensenyança la més forta palanca de l'educació artística.

Els adversaris de la Reforma consideren el dibuix de memòria com un passatemps perillós, perquè indueix a dibuixar falsament; més no saben comprendre que ab el dibuix de memòria sols se tracta de veure el grau d'exactitut en la representació de l'idea per influir sobre aquella exactitut, afinant-la. Recomanen ensemps la major part d'entre ells els exercicis d'habilitat a pols o a braç lliure, tant sols com un adestrament; sens pensar que aquests exercicis poden y deuen ser verificats de manera que també ocupin proporcionadament l'esperit.

II. Com s'ha de plantejar l'ensenyança, respecte a la naturalesa del noi?

Una ensenyança qualsevol sols influeix d'un modo verament educatiu, quan desperta un ferm interès en els alumnes, y això es possible únicament, quan pren les seves matèries d'entre les que interessin a l'infant; les quals, per altra part són les que més convenen a son desenrotllo psicològich.

La Reforma, tenint en compte, desde les primeres lliçons el grau del desenrotllo sobredit, exigeix la més perfecta unió ab la naturalesa de l'infant; l'atenció a son talent y inclinacions; el lligam íntim qu'existeix entre la pruija que 'ls nois senten per il·lustrar o esplicar-se gràficament y la manera ignoscent de representar llurs idees; llur afició als colors etc. Y ab l'objecte de que la facilitat y el gust d'expressar-se mitjant el dibuix, que ja té 'l noi avans d'anar a l'escola, —es a dir— els seus gèrmens artístichs, no s'estingeixin, la Reforma demana que s'ensenyi 'l dibuix a totes les classes desde'l començament de l'escola primària y molt avans que l'escriptura, ab el caràcter d'instrucció obligatoria; contribuint així a l'impuls natural de formació y a l'estima y creu de la personalitat, no sols per lo que pertoca a la comprensió espiritual sinó també a l'expressió tècnica.

Els adversaris de la Reforma sostenen que una aital ensenyança conduiria a la falta de tot sistema, a l'arbitrarietat y lo qu'es encara pitjor, a la frivolitat, a l'imperi del capritxo dels nois sobre la voluntat del mestre y a la més complerta anarquia.

Es veritat que 'l nou mètode artístich no pot pas sistematitzar-se com un mètode esquemàtic, el de la comprensió científica per exemple: però aquells perills no existeixen més que pel mestre impotent.

Els resultats que obtingui un mestre de vàlua en els sentits pedagògich y artístich, estaràn sempre en raó de la llibertat que disfruti y del respecte que sàpiga tenir a la personalitat dels deixebles; no caminarà mai sens plà ni direcció, però això presuposa una sèria instrucció, y ja 'ls reformadors estàn persuadits de que 'l problema de la Reforma no es soluble sens resoldre avans el de l'educació dels mestres.

III. Fins a quin punt deu practicar-se el dibuix de memòria?

Si 'l dibuix ha d'arribar a esser verament un medi d'expressió, el dibuix de memòria deu practicar-se com fonament de l'expressió lliure y personal. No tant sols s'ha d'estendre 'l dibuix a tot el món dels objectes reals, de les veritats aparents, sinó també als productes del pensament y invenció dels deixebles, es a dir a la fantasia.

Els primers dibuixos del noi són representacions tretes de la memòria; perquè a l'entrar a l'escola està precisament en aquest grau de desenrotllo psicològich.

Per això 'l dibuix en l'escola primària deu començar generalment pel dibuix de memòria, inclinant-se y desenrotllant-se cada vegada més vers la realitat, o siga, el natural.

Una exageració en aquell sentit com en qualsevol altre, serà perjudicial; y si no ve després l'observació de la realitat a corregir les faltes dels dibuixos fets de memòria acabaràn aqueixes per fer-se permanents. Fóra de desitjar, per lo tant, que 'ls dibuixos de memòria y del natural s'alternessin en grau o forma adequada al deixeble y en extensió també proporcionada. Però 'ls que encara tinguin per perillós el dibuix de memòria practicat en aquest sentit, s'hauràn de recordar que per medi d'aquell no's construeix la representació de les coses mateixes sinó llur interpretació.

IV. Com educa l'ensenyança del dibuix l'esperit exacte d'observació?

No ho fa pas com ho faria un mètode científich (el dibuix perspectiu, per exemple, dóna regles y lleis pera dibuixar exactament els objectes en perspectiva, però estalvia al noi l'observació fixa dels mateixos); ans be, l'educa sens el coneixement de cap llei y ab un especial estudi, en cada cas, de la perspectiva d'observació que li fa assolir la representació per sí mateixa y sense cap aussili. Lo mateix passa ab el color: No és son coneixement teòrich lo que s'ha de cercar, sinó sa observació, filla del treball pràctic.

L'instint d'observació no s'educa pas tant per medi del dibuix fet cuidadosament y poch a poch com per la ràpida y immediata comprensió y representació. Per això la reforma pràctica ensemps els apunts o croquis, encaminant així cap a la comprensió de lo característich y oferint grans serveis a la vida y a l'art.

L'instrument o medi més apte pera assolir una ràpida y complerta interpretació es el pinzell, perquè permet expressar al mateix temps la llum, forma y color; per lo qual la Reforma no sols l'usa pintant sinó també en aquest sentit, dibuixant. Els contraris de la Reforma sostenen que'l dibuix sense la ciència perspectiva, dóna inexactituds, y contesten sos partidaris que'ls alumnes aprenen més ab aquests dibuixos falsos que ab aquells altres tant exactes que verifiquen per medi de la ciència; afegint ademés que la vista pot anar paulatinament educant-se y que en una ensenyança general, l'exactitut pot ser molt relativa.

Els croquis que'ls contraris de la Reforma refusen perquè'ls creuen lleugers y fútils, s'han de practicar en primer terme com una representació del caràcter feta ab poch temps y ab medis curts y pobres; baix aquest concepte son de gran valor pràctich y desperten en els deixebles un interès vivíssim, fent tornar, molt sovint, aptes y destres els mateixos alumnes que's rovel·len y paralisen ab els treballs exactes, nimis y cuidadosos.

Ademés de tenir el croquis tots els drets de l'expressió artística, es precisament la que ab més justesa manifesta el talent. Totes les objeccions dels contraris de la Reforma dirigides contra l'ús del pinzell tenen per base'l dibuix a pinzell anglès (ja en desús) qu'era un rudimentari esforç d'aprenentatge, mentres que'l que practica la Reforma es precisament lo contrari, una activitat directiva y educativa en l'interpretació de l'apariència o aspecte de les coses.

De tot lo dit resulta (sempre segons En Kuhlmann) que a n'aquesta Reforma fonamentada en la psicologia y en harmonia ab el sentiment artístich del nostre temps, més

que d'un mètode esquifit se tracta d'uns objectius o fins, del tot nous, que fan comprendre de ben altra manera la naturalesa del dibuix y que fan impossible una transacció entre'l sistema nou y els mètodes antichs.

* * *

Els programes oficials d'ensenyança dels diversos estats d'Alemanya van aproximant-se més cada dia als camins que senyala la Reforma. Prússia s'ha mostrat palesament disposada a seguir-los en la reforma de son últim plà d'ensenyança de l'any 1901. L'ensenyança del dibuix, consta ja en la classe inferior com fonamentada en la representació de les formes de la Naturalesa y de les coses de la vida pràctica que's poden trobar dins l'esfera d'acció de l'alumne, en una sèrie d'exercicis, fets en colors trets de fulles naturals, papellones, etc.; y finalment en croquis y en dibuixos fets de memòria. Més tart (dos o tres anys després) s'exigeix a l'alumne el coneixement de la perspectiva, y s'inicia l'estudi del dibuix segons diverses formes y estils, copiant com a models parts o fragments de la sala de dibuix o de l'edifici escolar. A les classes següents se procedeix a resoldre problemes més difícils encara de dibuix y pintura fets a l'aire lliure y trets de plantes vives, del natural, etc. Els dibuixos fets de memòria son imposats en tots els graus.

La tendència vers l'art y vers el principi de la major convivència possible ab l'infantesa se manifesta ab tota claretat. El plà d'estudis y el modo de seguir-lo sols estan indicats lleugerament y's concedeix al mestre de dibuix la més complerta llibertat pera treure el màxim de profit de la seva personalitat pròpria y pera que pugui plenament adaptar-se a les circumstàncies locals y especials de cada cas.

.

Es un fet que en l'actualitat, a causa de les disposicions vigentes y de l'enèrgich tom donat a l'ensenyança del dibuix en el sentit artístich, se fa precis una reorganització y arreglo en aquella, y especialment en l'instrucció dels mestres.

La Reforma no es pas cosa madura. Fins avui encara no han aparegut llibres didàctics en forma de guies o manuals dedicats a l'ensenyança del dibuix en el sentit de la Reforma però això ha sigut convenient perquè haurien constituït un greu perill; haurien reduït la Reforma a un esquema fent-la degenerar en una imitació mecànica y haurien acabat servint d'obstacle al desenrotll de les noves idees.

Lo que deu esperar-se y exigir-se de l'avenç venider de l'ensenyança del dibuix pot concretar-se als punts següents:

Els models que s'usen avui generalment són plantes, utensilis y animals dissecats; cal cercar encara una major compenetració ab la naturalesa, ab l'interès del noi y ab son desenrotll psicològic. Així no deurà menysprear-se'l fet de que'l dibuix natural del noi ha de començar pel dibuix de figura. Fins avui s'ha estimat com poch seriós el fer ninots; però en tots els diferents graus perquè s'ha de passar a mida que s'avença, el dibuix de figura ha d'ocupar les tres quartes parts de la classe perquè l'home es la A y la O de l'art.

Caldrà també fixar-se en que baix el punt de vista educatiu de l'ensenyança artística del dibuix, pertany a l'home un lloch per lo menos tant enlairat com les plantes, animals y utensilis; y que per consegüent se l'ha de fer servir de principal objecte d'estudi.

Del seu còs propi en podria y deuria fer el deixeble 'ls estudis primers dels organismes. Sols així farà justícia a lo que deia en G. Rumboldt al començar el segle passat, y a lo qu'exigeixen en el present els intel·ligents en matèria d'ensenyança artística (Hirt Klinger, Hildebrandt, Schmarsow y altres).

S'han de buscar, sens dubte, els camins que s'han de seguir. L'estudi de les formes de la Naturalesa y dels utensilis deurà enfondir-se molt y ab un altre fonament que l'actual. Com tots els utensilis no tant sols deuen llur existència sinó també llur forma a les necessitats de l'home, se podran fer comprendre al noi apreciant-los ab relació

a la contextura del cos humà, els seus membres y ses respectives funcions. Per això l'ensenyança del dibuix en el pervindre deurà fonamentar-se més que fins al present en aquestes relacions y disquisicions. Allavors, no haurà d'estudiar-se ab models morts y dissecats sinó ab models vius, y tenint molt en compte'l sentiment y la comprensió de l'organisme en la Naturalesa y en l'art. No pot pas desenvolupar-se prou l'imaginació ab objectes sens vida. Els models morts com els que avui omplen les nostres sales de dibuix no han d'esser suficients en el pervindre mes que com simples auxiliars.

Més que assolir coneixements y idees per part del noi s'ha d'aspirar a que li serveixin per a reflexionar y estudiar fonament les íntimes relacions entre l'essència de les coses y llur forma exterior en la Naturalesa y en l'art.

El lloch que ocupen ara 'ls models morts, l'anirà ocupant jorn per jorn la verdadera naturalesa viva, y el model corporal, formarà cada dia més una part integrant de l'ensenyança del dibuix.

Com que'l dibuix no es en el fons més que un llenguatge y l'ensenyança té per objecte donar al deixeble l'habilitat precisa pel maneig del llenguatge esmentat, caldrà que tingui en compte que la còpia d'objectes materials es cosa importantíssima; però no es pas la principal de totes. Caldrà que cerqui de refermar molt més el dibuix de memòria per a assolir la facilitat d'expressió necessària als múltiples y variats exercicis que imposen els variats usos de la vida. D'això precisament depèn en absolut el pervindre de l'ensenyança del dibuix y la seva importància en les escoles superiors y en general en tota l'existència: de que s'usi pràcticament el dibuix junt ab l'idioma en totes les matèries d'ensenyança, com un medi d'expressió y també com un medi per poder examinar al deixeble y poder-lo jutjar y classificar.

F. KUHLMANN

Traducció de B. CONILL

L'ARXIDUCH D'AUSTRIA

ISABEL DE BRUNSWICH

(Retrats pintats per Vaccaro, propietat del Comte de Belloch. Clixés del Sr. Carreras y Bulbena)

Els últims barrochs de Barcelona

III

Els plets den Viladomat

EL PRIVILEGI DE CARLES II. — ELS PINTORS BARCELONINS TENEN COL·LEGI. — DUES MENES DE PASSANTIES Y DUES CASTES DE PINTORS. — EN TEMPS DEL ARXIDUCH. — EN BIBIENA Y EN VILADOMAT. — DESPRÉS DE LA GUERRA DE SUCCESSIÓ. — MENESTRAL Y GRAN ARTISTA. — LLICENCIATURA DEN VILADOMAT. — EN VILADOMAT CONTRA EL COL·LEGI.

JA s'ha vist lo arbitràries, lo abusives que eren les facultats otorgades al gremi de pintors barcelonins ab els reials Privilegis. Donchs, tot allò no compòn gran cosa, comparat ab lo que havia de venir després. Perquè, quan les pretensions gremials arriben al cim de lo despòtich, y al meteix temps, de lo grotesch, es durant el regnat funebrement ridícol de Car-

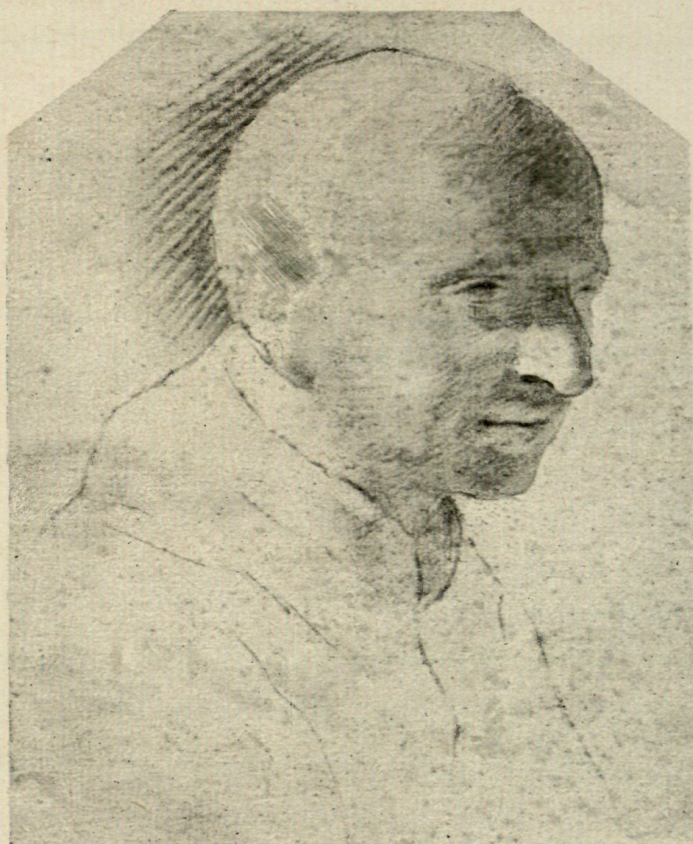
les II. Aleshores ja no són únicament desmesies d'intervenció ni arguments utilitaris per a la caixa corporativa lo que sol·licita el gremi, sinó preeminències, títols, graus, que decorin y engalanin la personalitat obscura dels seus pròcers. Així com un dia, més aviat se tirava a agavellar força econòmica y poder executiu, per a dominar als individus de l'ofici, ara, además d'aquell poder y aquella força, se volia conquerir honors. Tant per a les formes artístiques com per a 'ls homes y les corporacions, havia arribat l'hora del inflament general, y seguint l'exemple d'altres classes artesanies, la burocràcia dels pintors barcelonins també va aspirar a magnificar-se ab tota mena d'apel·latius honorífics y geràrquiques dignitats.

Formar part d'un simple *ofici*, que es com s'anomenava 'l gremi al segle XV, o d'una modesta *confraria*, que es com se deia comunment en temps de Carles V, allavors va semblar que era poca cosa. El cos gremial ambicionava més, el cos gremial ambicionava la categoria de Col·legi. Y com que la concessió de semblant títol res li costava, la Magestat de Carles II accedeix, magnànima, al pueril desitg, decretant al acte: — « *Similiterque tribuimus et elargimur Proffessoribus ipsius artis Picturae in dicta nostra civitate Barchinonae facultatem erigendi Collegium, sicut nos, virtute presentis, erigimus et illos in Collegium conjungimus...* » (1) Dir-se pintors, pintors a seques, també deuria semblar-los que no vestia prou y, fundant-se en que l'art que exercien era lliberal y no mecànich, igualment demanen el tractament d'artistes. Y la reial Magestat tampoch regateja res y consent a la demanda: — « *Artistae vocentur* — diu el Privilegi. — *Insuper, ad majorem presentis gratiae cumulum, eisdem Pictoribus titulum Artistarum damus, concedimus et elargimur.* » ¡No's podien pas queixar els pintors barcelonins! Si ab la bellesa de llurs pintures no sabien guanyar-se el nom d'artistes, ja 'ls donava 'l monarca per Reial Decret.

¿Què més podien voler? ¡Oh, prou que volien altra cosa! Perquè, ab tot y les ansiades bombolles decoratives, perxò no deixaven enrera 'ls beneficis d'ordre més positiu. Autorisació per a augmentar els drets d'exàmens, autorisació per a establir quotes anyals entre la gent del ofici, autorisació per a imposar als pintors joves sis anys en concepte d'aprenent, y dos anys més en concepte de fadrí, abans de poder-se examinar, es, apart d'altres tiràniques atribucions, lo que humilment imploren y immediatament obtenen els capdancers corporatius, més decidits que mai a constituir-se en amos absoluts de la professió y a esclavitzar els pintors refractaris a entrar al Col·legi, ja fos que, per desheredats, no poguessin sufragar els drets, ja fos que, per independents, no s'ajupissin a tantes imposicions.

No cal pas dir que aleshores, com sempre que s'instaurava un Privilegi nou, no havia de trigar molts anys a encendre's de bo y millor la guerra de classes dins de l'ofici. Una sèrie de demandes, de reclamacions y plets entre els pròcers del Col·legi, sempre afavorits, y els individus refractaris, constantment vexats, omple, fins arribar a l'estinció dels Gremis, bona part de l'història de la pintura barcelonina durant el segle XVIII. No podia esser d'altra manera desde 'l moment que s'establien dues castes de pintors: els uns, enorgullits ab el títol de Mestre Col·legiat, que eren els omniscients y poderosos; els altres, ab limitada llicència per a exercir, que venien a esser com professors tolerats.

(1) Privilegi de Carles II als pintors barcelonins, otorgat el 30 de Març de 1688. La part substancial del Privilegi consta en el Plet den Viladomat de 1739. — Arxiu del Reial Patrimoni. — Núms. 3-A, a.

*Dibuix d'En Viladomat**Col·lecció Casellas*

CAP DE SANT BRU

El flamant Col·legi, per medi dels seus Cònsols, no solament gaudia l'antiga facultat d'examinar y concedir el grau de mestre als pintors joves que volguessin obrir botiga o posar obrador per a treballar publicament, sinó que gaudia la facultat nova de conferir un títol inferior, segons fos màxima o mínima la passantia a que se sotmetessin els examinants. Perquè a tenor del Privilegi nou, de passanties n'hi havia de dues menes: l'una que'n deien « rigurosa », ab aquelles proves de *limpiesa de sanch* del temps de Felip II y ab paga de crescudes quotes, que donava dret a la categoria de Mestre Col·legiat; y una altra més sumària, més senzilla, sense proves de *limpiesa* y ab paga de tarifa mínima, que sols habilitava per a esser pintor *llicenciat*. L'individu que's trobava ab prous diners (unes 90 lliures ⁽¹⁾) per a pagar els drets crescuts y además ab

(1) Aixís ho diu En Viladomat en el seu Plet de 1739 — Estrem 26 de la Rèplica — comprnent-hi totes les despeses: drets propines, etc. etc..

prou humor per a demostrar ab documents autèntichs la puresa del seu llinatge, podia fer-se donar el grau de Mestre en el Col·legi d'Artistes y adhuch esser-ne Cònsol o be Clavari quan vingués el torn. Però, el qui no disposava de suficient pecúnia o no la volia esmersar en magnificències o no tenia temps ni ganes de provar l'ortodòxia de la família.... aquell havia d'aconcentrar-se ab la llicència simple, una espècie de permís d'estira y afliuxa que pera exercir li concedien condicionalment els capitosts del Col·legi.

Ab una organització establerta en semblant forma, tota a favor dels uns y en perjudici dels altres, ja's veuen venir els conflictes que han d'esclatar més endavant. Encastellats en el Reial Privilegi y engallardits pels honors, els Mestres Col·legiats molesten, importunen y hostilitzen tant com poden als pintors lliures o independents que, refiant-se del dret que hauria de donar-los la llicenciatura, obren obrador per a 'l públich y emprenen treballs per compte propi. La malavolença, la rencúnia contra 'ls escassos pintors no col·legiats que per aquells temps hi havia a Barcelona, comença a fer-se sentir, aproximadament, després del any 1720, que es quan els Gremis deuen tornar-se a revifar, minvat ja un xich l'aclaparament sofert ab la tràgica caiguda de la ciutat. L'una hora, la vexació del col·legi consisteix en assignar als llicenciats major soma de diners de la que legalment els correspon en la tributació de les cargues públiques. L'altra hora, en privar-los de tenir obrador obert ab senyal o rètol de pintor a la porta, com allavors era costum, o en prohibir que's fassin ajudar en la tasca artística per altres professors o per fadrins, o en impedir-los de tenir a casa deixeples que aprenguin de pintura o de dibuix,

Ja's pot calcular el desori que tot això havia de dur. Així com al segle XVII la lluita se desencadena entre cortiners y retaulers. o per altre nom, pintors y dauradors, al segle XVIII, sense que perxò s'arribi a fer les paus definitives entre aquells rams adversaris, la lluita gremial principalment s'entaula entre 'ls Mestres del Col·legi y els pintors simplement llicenciats. Y d'aquelles dissensions, tant cançoneres com enverinades, se'n conserven diversos testimonis documentals; però el principal escrit que d'elles ha arribat fins als nostres dies es el dels plets dignes de memòria, que, en prò de la llibertat professional y adhuch de la llibertat artística, va instar y mantenir coratjosament En Viladomat contra 'ls Cònsols del Col·legi dels Pintors barcelonins⁽¹⁾.

¿Y de què venia la disputa? Senzillament, de que En Viladomat, ab tot y esser el primer pintor d'Espanya en aquella època, no tenia el títol de Mestre Col·legiat. Havia hagut de llicenciar-se, això sí, perquè sense llicència no's podia exercir publicament l'art de pintar a Barcelona; però lo que es ingressar al Col·legi, això ho va refusar tota la vida. Durant els dies de la primera joventut cap necessitat va tenir ni de llicència ni de col·legiatura, perquè havia passat bona part del temps pintant a Tarragona, y allí, afortunadament, no hi arribaven ni la jurisdicció ni l'iracúndia del Col·legi barceloní. Després, mentres va durar la Guerra de Successió, tampoch li va caldre col·legiar-se, ni llicenciar-se tant solament, perquè col·laborant ab els artistes estrangers que havien vingut a Barcelona al servei del arxiduch Carles d'Austria, per res tindria de sotmetre's a la voluntat dels Cònsols del Col·legi, amparat com se trobava per la seva missió

(1) Ja hem dit en notes anteriors que aquest document que tanta llum dona sobre la vida artística den Viladomat y els seus deixeples, així com sobre l'estat de la professió pictòrica a Barcelona durant el segle XVIII, se custodia al Arxiu del Reial Patrimoni. El present capítol de *Els últims Barrochs* se basa principalment en aquella interessant documentació que l'autor ha transcrit íntegrament.

Col·lecció d'En Bibiena

JESÚS PRESENTAT AL POBLE PER PILAT

Col·lecció Casellas

UAB

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

artística entre 'ls servidors d'aquell príncep que era rei idolatrat dels catalans. ¡Epoca paradoxal y tragicòmica com cap altra, va esser aquella tongada barcelonina de l'any 1705 al 1714 que, començant ab entrades reials, festes, comèdies, saraus y músiques, acaba ab la tragèdia més sanchnanta de que una ciutat pugui arribar a esser víctima!

Entra l'Arxiduch a Barcelona, aclamat, victorejat com un hèroe salvador, y els ciutadans no planyen cançons, « goigs » ni alimàries per a festejar el rei adorat, com no escatimaràn desde aquella hora els *Te Deum* y les funcions públiques cada vegada que les vicissituds de la guerra contra 'l Borbó donguin la victòria a les armes aliades. Barcelona, transformada en Cort, se desfà en joia monàrquica y en tendresa idíllica, tant en obsequi del príncep que ve a defensar els nostres drets, com en honra d'Elisabeth de Brunswick que ve a conèixer el seu reial espòs y a revalidar y a consumir el seu matrimoni. Desde la solemniàl entrada de la gentil princesa, la ciutat esdevé empori d'espectacles teatrals, d'audicions líriques, de funcions dramàtiques.... Sembla talment que 'l reial idili entre una princesa de quinze anys y un príncep de vintitrès, educats l'un y l'altra en els refinaments de les Corts germàniques, fassi florir a Barcelona un verger de festivitats artístiques.

Anem a dir que Carles d'Austria ja anava pel cas ben previngut. Al desembarcar en les nostres platges, l'Arxiduch fa talment l'efecte de que 'ns ofereixi en una mà el restabliment de les llibertats antigues, desconegudes y befades pel govern de Felip V, y ab l'altra mà 'ns fassi ofrena de la darrera novetat d'art escampada per Europa: l'òpera italiana, encara no sortida de ses primitives formes mitològiques y pastorals. Además dels exèrcits aliats, que havien de lliurar-nos de la tirania dels Borbons, ens duia una nombrosa tropa de poetes, de pintors, d'escenògrafs, mestres de capella, músichs, còmichs, instrumentistes y cantants estrangers que, durant els anys 1708-1709, havien de fer gaudir a Barcelona, entre 'l fragor de la guerra encesa per gran part de Catalunya, les primícies del drama musical. ⁽¹⁾

Donchs, d'aquella nombrosa tropa teatral, que ab ses músiques y exhibicions convertia de còp y volta la nostra ciutat burgesa en una Cort en petit, en una sucursal de Viena en miniatúra, se'n destacava un celebrat artista que, en matèria d'arts gràfiques, venia a esser el capità general. Parlo den Bibiena, el gran escenògraf bolonyès, pintor fresquista y decorador, perspectivista y dibuixant de monumentals architectures, inventor de maquinàries teatrals y projectista famós de festes públiques, que en el seguici del Arxiduch ocupava l'alt càrrech d'Arquitecte Reial. El nostre príncep l'havia fet venir de Parma, ahont servia al Duch, per a confiar-li la direcció dels treballs escènichs que devien fer-se a Barcelona. Y un còp encarregat del decorat, la maquinària y els figurins que calien per a 'ls espectacles, el gran escenògraf bolonyès deuria procurar-se la col·laboració den Viladomat, segurament l'únich pintor local digne, per son enginy d'ajudar-lo en semblants empreses. Es fama que tots dos junts — qui sab si també secundats pel napolità Vaccaro, Pintor de Cambra de l'Arxiduch — varen pintar les decoracions que, a la sala gran de Llotja, havien de servir per a les representacions cortisanas,

(1) El Sr. Carreras y Bulbena, en el seu important estudi, *Carlos d'Austria y Elisabeth de Brunswick a Barcelona y a Girona*, dona una curiosa llista, en part biogràfica, d'aquell personal artístich.

com posteriorment varen`col·laborar tots dos en les pintures murals de l'antiguíssima iglesia de Sant Miquel. (1)

Quin acoblament més singular, adhuch emocionant y tot per l'antítesis que entranya, el den Bibiena y En Viladomat! Unicament en el món artístich deuria esser possible, en aquella època de gerarquies socials perfectament desllindades, tant estranya conjunció. Representeu-vos tant sols aquestes disparitats. En Viladomat, un jove menestral que mai s'ha mogut del seu país, ahont no té cap altre relació que les de la classe humil en que ha nascut. En Bibiena, un home com qui diu cosmopolita, possessor d'una fama universal y avesat a les Corts de magnats y prínceps. En Viladomat, un pintor autogènit, brotat espontàniament com una flor del camp, sense conreu d'estudis ni de mestres que 's mereixin aquest nom. En Bibiena, un habilíssim escolàstich, habituat als tecnicismes de l'època y destre en tots els rams de la ciència gràfica. En Viladomat, constantment propens, adhuch en les seves composicions decoratives, al predomini de la figura humana sobre'l medi, com a més alta expressió, ideal y sensible, de la vida. En Bibiena, decantant-se sempre, adhuch en les seves representacions històriques, al triomf escenogràfich d'edificis palatins o heròichs, com a suprema representació de la magnificència aristocràtica. En Viladomat, un esperit senzill y recte, tot equilibri y sobrietat. En Bibiena, un temperament fastuós, fet de complicacions y exuberàncies. En Viladomat, un pintor local, creient y a voltes místich, que tradueix l'ànima del seu país a través de les escenes religioses. En Bibiena, un escenògraf universalista que inventa truques enlluernadores y apoteòsichs efectismes.

¿ Veritat que no podia donar-se una major divergència d'esperit social y estètic com la d'aquèts dos homes que la celebració d'unes festes reials y les necessitats artístiques d'una ciutat temporalment convertida en Cort, deurien reunir en un treball comú? Mes per la seva meteixa diversitat d'orientacions y tendències, l'exemple del famós mestre bolonyès havia d'esser benèficia al pintor barceloní, sobre tot pels horitzons que li obriria, fent-li conèixer, en variats aspectes, fins aont podia arribar en el descobriment de les pròpies facultats pictòriques. Per lo que toca a ciència perspectiva, a ornamentalitat arquitectònica y a arranjament decoratiu, es indubtablement que l'influència den Bibiena's va fer sentir, encar que ab molta mesura, perquè si En Viladomat no era home per tancar els ulls devant de cap ensenyança, tenia, en cambi, prou personalitat per no anar a darrera de cap mestre, y menys encara si aquest era de temperament rimbombant y complicat.

Més endavant serà ocasió de veure lo que de semblant acoblament havia de reportar-ne'l nostre art del pervindre. Ara tant sols es hora d'esmentar la coincidència d'aquèts dos artistes, per a deduir l'espècie d'immunitat professional que, durant la residència dels prínceps alemanys a Barcelona, proporcionaria al pintor barceloní la seva col·laboració ab un mestre que tothom considerava com una autoritat universal, com una de les grans il·lustracions de l'època. Quin prohom, quin Cònsol del Col·legi dels pintors locals gosaria a reduir a la tirànica llei comú, un home com En Viladomat que col·laborava ab En Bibiena, y alternava ab els artistes estrangers que Carles d'Austria tenia al seu servei? La privilegiada situació que deuria fruir En Viladomat

(1) Per a tot lo relatiu a la vida y a les obres den Viladomat, vegin-se : Pons : *Viage por España*, Vol. XIII y XIV. — Cean Bermudez : *Diccionario*, article *Viladomat*, y Fontanals del Castillo : *Antonio Viladomat*, que per lo que toca a biografia del pintor barceloní està ben documentat.

Dibuix d'En Viladomat

SANT BRU DEVANT DEL PAPA

segurament el posaria molt per sobre de tota jurisdicció gremial, de tota col·legiació, de tota llicenciatura, mentres va durar per Barcelona aquella reial estada que transformava la ciutat en Cort.

Però, ben aviat va mudar-se nostra estrella. Darrera d'aquell somni de festes reials y novetats cortisanes, no havia de trigar a alçar-se 'l despertar terrible. Després de les representacions, de les músiques, de les òperes que en certa manera fan l'efecte d'un cant de cigne, precursor de la mort de Barcelona, venen els dies d'enguniosa incertitut, les hores de desesperada resistència, el moment del daltabaix. Primer ens abandona 'l nostre rei Carles d'Austria... després se'n van els exèrcits aliats... al cap-devall, també s'embarca la nostra reina Elisabeth... y darrera 'ls personatges de la cort austriaca, se va, per sos passos, eclipsant tota aquella tropa de cantants y músichs que durant tant llarga temporada havia breçat el món barceloní en un somni deliciós de diversions y espectacles. Poetes y mestres de capella, escenògrafs y pintors, instrumentistes y còmichs, sols al cap de temps s'havien de tornar a veure reunits a Viena pera montar y executar les funcions de teatre en honor de l'Arxiduch d'Austria y la princesa de Brunswich, proclamats emperadors.

Y Barcelona resta allavors sola y verna davant de Felip V que poch a poch se va acostant ab ses formidables tropes castellanes y franceses, per passar a sanch y a foch la ciutat heròica que havia comès el crim de defensar lo que servava encara de ses llibertats antigues... Primer va esser la resistència desesperada, espantosa. Després, l'agonia horríssima, entre terratrèmol mai sentit de canons y de fusells. Per fi, la mortalla de la mort y el silenci dels sepulcres... Barcelona tè l'aspecte de les ciutats soterrades pels grans cataclismes de la naturalesa... Barcelona sembla morta y definitivament sepulta sota les runes dels seus forts... Barcelona fa l'efecte de que no ha de tornar a alçar-se per mai més... Però, delmada, atuhida, esquarterada y tot, la raça que l'habita es raça forta, raça endurida en la tribulació, y ve un dia que torna a bellugar-se per entre 'l enderrochs y les despulles. Minvat un xich el gran aclaparament sofert ab l'espantosa caiguda, un se representa com començaria a reviu-re, a refer-se l'activitat dels barcelonins. Arts y oficis anirien normalisant-se ab pena o ab dolor, els treballs tornarien a rependre's de mica en mica, y els gremis, aquells gremis que tant heròiques proves havien donat de fervorós patriotisme, deuriem tornar a aixecar el cap, habilitant altra vegada les ordinacions y privilegis per a reorganisar els oficis. Y el Col·legi de Pintors, que ja devegades havia pres l'exemple d'altres professions mecàniques, faria com els demás cossos gremials y posaria en vigor el Reial Privilegi de que estava tant enorgullit. Y aleshores, En Viladomat, obligat segurament pels Cònsols, no deuria tenir més remei que llicenciar-se, que era lo menys que podia fer si's volia habilitar per a exercir publicament la pintura.

Al 30 de Desembre de l'any 1720, el nostre pintor, que ja contava prop de 43 anys, havia prè estat de matrimoni; y desitjós, sens dubte, de viure en pau ab tothom, ab casa parada y obrador obert, al cap de mitg any d'esser casat, demanava al Col·legi la llicenciatura. Casar-se y establir-se venen a esser termes sinònims en el pensament d'un menestral, y En Viladomat, ja havem dit que era la representació típica del menestral barceloní. Pera acabar-se'n de convèncer, no cal sinó tenir presents les circumstàncies de la seva vida modestíssima. Veu la llum del dia en una caseta del carrer de Sellent, que es una travessia de la del Bou de la Plaça Nova y via de les més humils entre les d'aquell barri de la vellúria, en gran part poblat de famílies trevalladores. El seu pare fa l'ofici de daurador, que ve a esser una supervivència o una forma residual del vell art dels retaulers, tant hostilitats pels pintors de cortines, que en lo modern eren els pintors propiament dits. Orfe de pare als nou anys, passa a viure ab els seus germans y ab la seva mare, una dòna pagesa de Solsona, a quatre passes justes de la caseta pairal, una vivenda del meteix carrer del Bou, d'aont el nostre pintor no's mourà en tota sa vida.

De molt petit el posen d'aprenent a l'obrador d'un artisà obscur, sense cognom y sense història, pot-ser pintor daurador, que ensenya a la criatura de donar cola, enguixar y moldre colors. Després, li donen per mestre a n'En Batista Parramón, del carrer de l'Argenteria, (pintor d'escassa habilitat) ab tot y esser un *factotum* de l'ofici, ja que unes vegades figura com a Cònsol y altres com a Clavari del benaventurat Col·legi de Pintors. Mestres, relacions, família... Tot porta iguals aires de modèstia y de vehinat en la biografia íntima del nostre artista. Al carrer del Bou meteix, tocant a la caseta que ell habita, la família n'hi té una altra aont hi viu un germà seu que, com llur pare, fa de daurador; y en el propi barri resideix un seu oncle sacerdot que es capellà de les Magdalenes. Y per acabar d'arrodonir el tirat menestralench de la seva vida, unicament manca afegir que en edat ja un xich madura, En Viladomat se casa ab una noia modestíssima, filla d'uns sastres barcelonins, que li porta un dot de 169 lliures, llegat testamentari de la seva àvia... ¿No us sembla que estèu llegint l'auca del perfecte menestral?

Donchs, aquell home, inspirat pintor y fill, a l'hora, de la societat més casolana, tant bon punt pren estat de matrimoni, regularisa la seva situació professional, sens dubte per a acabar d'un còp ab les molèsties y els mal-de-caps que li deuria ocasionar el Col·legi. Mes, posat en aquesta alternativa, no es pas la Col·legiatura lo que demana, sinó el grau menor, la llicència pura y simple, perquè tenint clara consciència de la seva vàlua y dels seus mèrits, ell de *Mestre* no'n vol esser, no's vol confondre ab els vanitosos Col·legiats que abriguen l'ineptitut ab títuls tant honorífics. Y allavors veiem desenrotllar-se una escena singularíssima: ell, En Viladomat, el col·laborador den Bibiena, el company dels artistes estrangers que formaren un dia l'estol de l'Arxiduch, ell, el creador d'obres pictòriques que ab el temps han de valer-li el dictat de «pintor més gran d'Espanya a la seva època», ell... s'ha de subjectar a l'exàmen y al judici del Col·legi barceloní. Pera fer-li provar les seves aptituds, els Cònsols li donen per pintar un quadro que representi *La Verge ab el seu Fill a la falda* y, un còp llesta la pintura provatoria, dictaminen

ab prosopopeia que eren realment *benemèrites* les facultats den Viladomat! Y veus-aquí que, desde aquell punt y hora, ja tenim llicenciat el nostre artista mercès a la magnànima sentència dels examinadors y a la paga, además, dels drets corresponents per part de l'examinat.

Mes encara no havien transcorregut dos anys d'aquella singular llicenciatura, que ja En Viladomat se veia obligat a pledejar contra'l Col·legi de Pintors, devant de l'Intendència General de Catalunya. Y de què's queixava'l nostre artista? Se queixava de trobar-se injustament perjudicat en el repartiment d'unes cargues públiques que, l'any 1723, els Cònsols dels Pintors havien fet entre la gent de l'ofici. En aquells luctuosos dies de severíssima ocupació militar, els vehins de Barcelona havien de satisfer la *Real Contribución de Utensilios*, que era una espècie d'impost de guerra per a subvenir al servei de llits, oli y candeles, per a l'allotjament de tropes. Y com que'l repartiment de tal gavela corria a càrrech dels gremis, el Col·legi de Pintors, al fixar la quota den Viladomat, li va carregar crescuda, com si's tractés d'un Mestre Col·legiat y no d'un simple pintor ab llicència, com era ell. Y veus-aquí que aleshores el nostre home entaula un plet, en el curs del qual no sols defensa els seus propis interessos sinó que també demostra ab irònica intenció, la justícia de que paguin més quota aquells pintors que ambicionen honors y graus de Mestratge que'ls que s'accontenten ab la llicència simple, acabant per proclamar que els títuls gremials per res serveixen per a esser veritable Mestre en la pintura, ja que per a això es geni lo que cal, com ho prova'l que l'art hagi florit ab esplendor en sigles y en paissos que desconeixien tot això d'exàmens, gerarquies y Col·legis... La fortuna va voler que En Viladomat sortís triomfant en aquest plet que, dins del seu caràcter exclusivament administratiu, té tot l'aire d'un alegat fervent y lluminós en pro de l'indpendència del trevall y quasi, quasi de la llibertat artística.

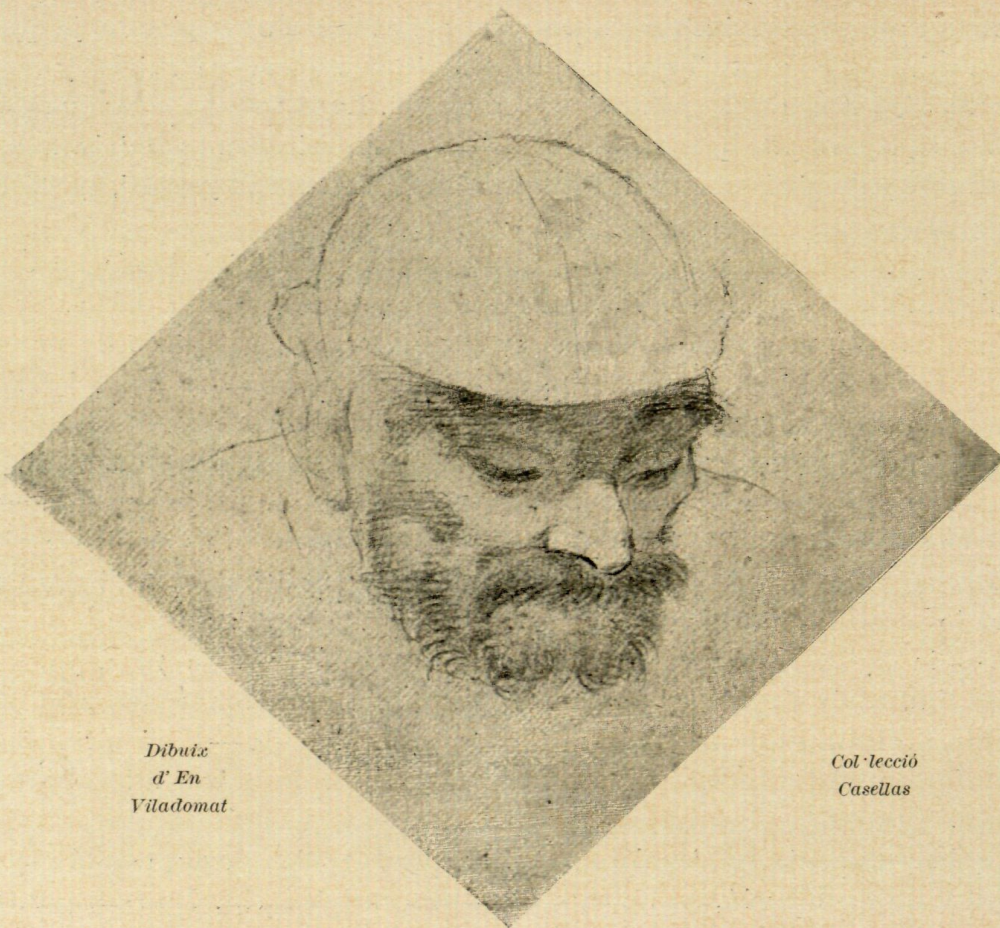
Però, ab tot y la volada que va pendre, no va esser aquest litigi el més trascendental per la doctrina ni el més prenyat d'ensenyances, entre'ls dos que'l mestre del carrer del Bou va sostenir. El plet de 1723 fa l'efecte d'un tanteig preliminar, d'una espècie de proemi a l'acció expansiva que volia realisar el nostre pintor. El plet gros, el plet que tanta influència deuria exercir probablement en la difusió de l'ensenyança artística a Barcelona, el plet que tanta claror llença, además, sobre'ls començaments de la nostra escola al sigle XVIII... aquest plet no va incoar-se fins l'any 1739, quan En Viladomat, d'edat aleshores de 61, ja havia donat al món la flor de les seves creacions pictòriques. Les parts contrincants eren les de l'altre còp: de l'una banda, En Viladomat, que, ni de vell ni de jove, era home per deixar-se arrabassar cap dret en lo privat o en lo públich; de l'altra banda, els Cònsols del Col·legi, tant ineptes com inflats, un dels quals era En Batista Parramón del carrer de l'Argenteria, vell de 75 anys, que En Viladomat de criatura, havia tingut per mestre. Altra vegada tornaren a trobar-se devant d'un tribunal — aquest còp era'l de la Junta de Comerç y de Moneda — el pintor eminent, apòstol d'idees expansives, y el ridícol Col·legi de Pintors, defensor de baixos utilitarismes y de rutines grotesques.

¿ Però, quin era'l motiu ocasional de la segona topada? ¿ Se tractava també com l'altra volta d'un repartiment de contribució, fet ab parcialitat ben notòria? No. La cosa portava més malícia. La causa del segon plet es l'impediment que'ls del Col·legi posen al mestre del carrer del Bou de tenir taller obert al servei públich, ab aprenents y fadrins que l'ajudin en la feina y ab deixeples que aprenguin de dibuix y de pintura. Els pròcers del gremi no poden veure ab bons ulls que un pintor que sols té simple llicència, trevalli, segons havien dit ells meteixos, més

que sis Mestres del Col·legi junts. Aquell exemple de confiança pública y d'activitat artística es l'argument més decissiu contra les privatives y els honors otorgats graciosament al Col·legi. Els encàrrechs de pintura no son per a aquells que's donen a sí meteixos, en virtut d'un privilegi reial, títul de Mestre, sinó per a 'ls que ho son veritablement, mercès al propi enginy y saber. Contra l'inspiració, contra la personalitat, contra l'estudi, de res hi valen els diplomes ni els títuls ni les col·legiacions. *Inde ira*. Calia aterrar aquell obrador provehit d'encàrrechs, poblat de fadrins y d'aprenents, concorregut de deixebles; calia aterrar aquell obrador que ni necessitava, com els altres, un senyal o rètol a la porta que fos guia y reclam públich; calia aterrar aquell obrador que era una mofa viventa de la rampoina honorífica dels capitosts del Col·legi.

Mes, aquests, tal volta, no comptaven prou ab les energies den Viladomat qui, ab tot y anar cap a les seves velleses, va tenir prou força per a fer triomfar la vida d'aquell taller que, al propi temps, era cenacle aont se preparava la renovació del pervenir.

R. CASELLAS

*Dibuix
d' En
Viladomat*

*Col·lecció
Casellas*

El somní d'Aloïus

de Erckmann-Chatrian

HEU de saber que sant Aloïus es el meu patró, y que per sant Aloïus passo tota la diada ab els meus camarades Fritz, Niclausse y Ludwig al *Lion d'Or*. Allí articulegem de coses divertides, de la pluja, del bon temps, de les noies casadores, del goig d'esser jovencels... etcètera, etcètera; bevem vi blanch y, a fi de vespre, 'ns retirem honestament a casa, tot beneint a Nostre Senyor per les seves gràcies sens mida.

Pel sant de cada hu dels altres la funció se repeteix y, d'aquesta manera, en comptes de tenir una festa, en tenim cinch o sis. Però això no agrada pas a tothom; les dones fan el bot quan un retira mes enllà de les onze.

A be que jo no'm puch queixar. No'n tinch sinó una de dona a casa, la meva àvia Anna, que es una mica sorda y, quan dorm, podrieu ben robar la casa, l'hort y el jardí sense por de que 's postiqués mes que un socó. Bella circumstància... però de vegades també força dolenta.

Sens anar mes lluny, l'altre dia, al retirar-me a claror de lluna, trobo la porta tancada; apello, crido, truco... sí, Deu te'n darà... la bona de l'àvia, ¡tant tranquil!... Vaig anar reparant que 'ls altres picaven a llurs portes y se 'ls hi obrien... y jo, té, al defora! Comensava de fer una mica de fresca y vaig dir entre mí:

—Aloïus, si restes aquí, ell es capàs que la neula se 't ficarà a les orelles com al sacristà Furst en la nit de Corpus, quan s'adormí sobre les ortigues, darrera la rectoria, y això 't privaria segurament de sentir tocar a missa per tots els dies de la teva vida... Para ment... Para ment... La serena de primavera causa braumentes malures.

Dono, donchs, la volta al porxe, salto la tanca y me'n entro al pati. Probo la porta

de la pallissa... ¡tancada!... la del cup, tancada!... la del estable, tancada!... La lluna se'm mirava; tenia tot l'aire d'esclafir de riure. Tant meteix allò'm carregava un xich.

A la fi, a còpies de maldar, el portaló del estable s'obre. M'aferro a la menjadora del bestiar y m'hi tiro de cames a dins. Després torno a passar el bernat, apilo un bon gabell de palla sota 'l meu cap, al estrem del pessebre, y 'm poso a dormir a la bona de Deu.

Però, tot just adormit, heus aquí que m'arreplega un diastre de somni d'allò més estrany.

Me figurava estar ab En Niclausse, En Ludwig, En Fritz y 'ls altres bevent la cerveza de març al cim de la plataforma de la iglésia. Hi teniem banchs y un carretell d'una mesura. El campaner Breinstein obria y tancava l'aixeta y, de tant en tant, tocava les campanes pera fer-nos musica. Tot anava de primera. Desgraciadament ab el gran sol, que queia, comensava a fer una xica de calor. Tractarem de baixar, cadascú agafà la seva botella, però al lloch trobavem l'escala. Volta que voltaràs, volta que voltaràs, y vinga aixecar els brassos y cridar a la gent del poble:

—Arrimeu escales aquí!

Més tothom se burlava de nosaltres y ningú's movia. El mestre d'estudi Pfeifer, ab sa perruca de qua de rata, y el senyor rector Tony, ab sotana y berret rodó y ab el seu breviari sota 'l bras, reien ab el nas enlaire en mitg d'un ardat de gent.

En Ludwig deia:

—Cal que trobem l'escala de totes passades.

En Breinstein responia:

—Es que Nostre Senyor l'ha feta caure perquè hem profanat aquest sant lloch.

Nosaltres estavem confosos com els infelissos de la torre de Babel, y pensavem: «Ens haurem de deixar aquí, no hi hà remei; la bota es vuida; ens veurem obligats a xarrupar la rosada del cel».

A la fi En Niclausse, enujat de sentir aquestes converses, se cordà la botonada de sa gran hermillà roja, que tenia a les hores oberta fins al damunt de les cuixes, s'enfonzà 'l tricorni sobre la nuca, pera que 'l vent no se li emportès, y 's posà a cavall de la seva botella, tot dient:

—Deu meu! us ofegueu en ben poca aigua. Apa, feu com jo!

Ensemps encamellà la balustrada y saltà daltabaix del campanar. A tots ens va venir pell de gallina, y En Fritz exclamà:

—S'ha romput els brassos y les cames en trenta bocins!

Però heus aquí que En Niclausse remonta en l'aire com un tap de suro en l'aigua, tot vermell de cara y ab els ulls desmesuradament badats. Posa la mà sobre la balustrada, de fora estant, y ens diu:

—Apa, sigue'm-hi... ja veieu que això marxa com una seda.

—Oi, oi, —vaig dir-li— tu pots ben devallar a la regalada... com que sabs que somnies! Però nosaltres... nosaltres veiem tota la vila, ab la casa comunal, el niu de les cigonyes, la plasseta de la font, el carrer major y la gent que se 'ns mira. Quan se somnia rai... no costa gaire d'esser atrevit y de pujar y baixar com un aucell.

—En marxa,—esclamà, arrapant-me per la solapa—avant!

Jo estava a la vora del passamà; En Niclausse m'estirava cap a baix; l'iglèsia 'm semblava mil vegades més alta que mai y tota tremolanta... Vaig posar-me a cridar, demanant socors. En Breinstein tocava les campanes com pera un enterrament; de tots els forats sortien corneies, là cigonya passava pel damunt ab el coll estès y el bech carregat de llagardaixos. Jo m'aferrava desesperadament; però de cop y volta sento que En Ludwig m'agafa per la cama y m'enarbora, En Niclausse se repenja al meu coll, y a les hores passo per sobre la balus-

trada y m'estimbo, tot esclamant: «Jesus, Maria, Josep!»

Y el ventre se m'encongeix de tal manera, que 'm desperto.

No tenia una gota de sang a les venes. Obro 'ls ulls, esguardo... El dia entrava per un forat de la porta y atravessava, com una flama, l'ombra del estable. Desseguít penso: «Deu del cel, es estat un somni!» Aquest pensament me reanima; estufo 'l meu gabell de palla, pera tenir el cap més alt, y m'aixugo la cara, tota coberta de suor.

Vindrien a ser sobre les tres de matinada. El sol s'aixecava per darrera la pomedra en flor del avi Christian. Jo no ho vèya pas, però era igual que si ho vejés; mirava y escoltava dintre 'l gran silenci, com un infantó, que 's desperta en el seu breçol, sota la mosquitera blava, y s'enfantasia tot sol, sense bellugar-se. Tot ho trobava bonich: els brins de palla, que penjaven de les vigues, en mitg de l'ombra, les terenyines en els recons, el caparràs gris del Schimmel, que s'inclinava a la vora meu ab els ulls mitg aclucats, y la grossa cabra Charlotte, ab el seu coll llarch y magre, la seva barbeta rossa y el seu cabridet blanch y negre, que dormia entre ses cames. No, desde la pols d'or, que tremolava en el raig de sol, fins a la escudellassa de terrissa roja, plena de safanories pera 'ls conills, no hi havia res que no m'engogés la vista.

Jo pensava:—Que be s'hi està aquí! Quina caloreta hi fa més bona! Aqueix pobre Schimmel; com s'entreté tota la nit mastegant una micoia de vert! Y aqueixa pobra Charlotte; com se'm guaita ab els seus grossos ulls fendits! Tant meteix es ben gust tenir un estable com aquest. Té, vetaquí que ara 'l grill romp a cantar... Hola, vetallà la nostra llebra, que surt del dessota de la menjadora y escolta adressant les orelles.

No'm movia poch ni molt.

Al cap d'un moment la vellarcassa de la llebra va fer un salt ab les seves llargues xanques de llagosta, plegadas sota la grossa culassa; galopant dolçament, entrà dins el raig de sol y tots els seus pels relluiren. Després comparegué sense soroll un altre

personatge, un vell conill negre y roig, ab els vigotis grochs y un aire d'allò mes respectable; després un altre de petit.... després un altre... després tota la partida, les orelles sobre l'esquena, la qua a faisó de trompeta. S'aplegaven entorn de la escudella y llur mostatxim se bellugava; lle mugaven, lle mugaven... y els mes petits ab prou feines podien obrir-se pàs.

Se sentia cantar el gall al defora. Les gallines escataïnaven, y les aloses pels aires y 'l niu de cadernereres en el primer gros del nostre hort y les curruques en la tanca viva del jardí, tot revivia, tot xiulotejava. Se sentia com les cadernereres petites pídolaven la becada y com el vell, part d'amunt del arbre, refileva una pasada pera que prenguessen paciència.

Ah! Senyor, quantes de coses en aquest món d'assí-baix, quantes de coses, que passen desapercebudes quan un hom no pensa res!

Jo deia de mi a mi: «Aloïus, te pots ben alabar de la sort, que tens, de trobar-te encara sobre la terra. El bon Deu es qui t'ha salvat, car el teu somni podia molt be no haver-ho sigut un somni.»

Y refigurant-me aquestes coses, m'entendria el cor; y vaig pensar:—Vetaquí arribat a trenta dos anys, y encara no ets bo per res; no, tu no pots pas dir que 't fassis cap serveix a-n a tu meteix, ni a ningú tampoch. No tot consisteix en celebrar la festa de sant Aloïus, ton patró; y àduch aquestes coses a la llarga ve que estomaquen. Altrament la pobra velleta de la teva àvia estaria ben contenta si 't casesses, si 's pogués veure uns quants neterrons. Y, Senyor Deu meu, de minyones boniques no 'n manquen pas al poble, ni fins y tot de superbes... principalment la Susagneta Reb. Vetaquí allò que se 'n diu una noia ben feta y agradosa de cap a cap, ab galtones vermelletes, hermoses, ulls blaus, nas joliu y dentetes blanques; vaja, que es fresca com una cirera en l'arbre. Ah! y que contenta estava de ballar ab tu a ca 'l avi Zimmer! Com se repenjava al teu bras! Si, de fet, la Susagneta es gentil... y estich segur de que t'obriria al vespre,

quan tornaries a casa mes enllà de les onze, y que no 't deixaria pas geure al estable, com l'àvia. No seria pas sorda encara, be pla que 't deuria sentir!»

Vaig mirar-me 'l gros conill vigotut, que sumblava riure en mitg de la seva família; els seus ulls brillaven com a estels; botia sa grossa papera y adressava les orelles alegrement.

Y torno a maquinari y penso:—Es que 't voldries semblar ab aquest pobre vellot de Schimmel? Es que vols restar sol en aquest món d'assí-baix, hont àduch el darrer conill se fa en certa manera una honor de tenir fillets? No, això no pot pas seguir aixís, Aloïus. Aqueixa Susagneta... de fet, de fet... es gentil.

Llavors me vaig aixecar del pessebre, vaig espulsar-me les palles, y 'm vaig dir:— Cal fer un cop de cap... y tenir un bocinet de dona, que t'obri la porta al vespre, valdement reganyi una mica... Be valdrà mes que no pas passar la nit en una menjadora de bèsties y somniar que un s'estimba daltabaix d'un campanar. Vas, te mudes la camissa, te poses l'elegant vestit blau y després... ja la vial! No es cas de que les bones niçagues se perdin.

Heus aquí el que vaig pensar, y tal dit, tal fet... y tal fet! Aquell dia meteix me 'n vaig anar a veure l' vell Reb y li vaig demanar la Susagneta. Ah! Deu del cel, si 'n va estar ella de contenta, y ell, y jo, y l'àvia! Res, no cal sinó una mica d'atrevidesa y tot va endevant.

En fi, la boda es demà passat, al *Lion d'Or*. Hi haurà cant, hi haurà dança, s'hi beurà ranci *kutterlè*... Y, si a Deu plau, l'any que ve, quan les aloses tindran novelles, jo tindrè també un aucellet al meu niu, un Aloïus petit y bufó, que aixecarà 'ls seus brassets de color de rosa, com a ales sense ploma, mentrestant que la Susagneta li donarà becada. Y jo, jo seré allí, com el vell mascle cadenera, y xiularé quelcom pera alegrar-lo.

Trad. per JOAQUIM RUYRA

“Glosa” d’En Joan Maragall y En Felip Pedrell

EN una vall del Pirineu molt alta
 un estiu la vegí per primer còp;
 no la vegí sinó després molt veure-la,
 perquè té la bellesa molt recòndita,
 com la viola qu’embalsama ’ls boscos.
 Mes ara jo l’he feta rosa vera
 del meu jardí, y a més ha estat frutosa ⁽¹⁾.

Així conegué ’l poeta la poesia, no la poesia de fàcil diletantisme, frèvola y exterior, mes la Poesia per excel·lència: «Hi hà paraules que duen un cant a les entranyes, perquè neixen en la palpitació rítmica del Univers. Sols el poble ignoscent pot dir-les, y els poetes redir-les ab ignoscència més intensa y major cant: ab llum més reveladora, perquè ’l poeta es l’home més ignoscent y més sabi de la terra». ⁽²⁾

Aquesta *Ars Poetica* tant simplificadora y ensemps tant comprensiva engendrà la *Glosa*, poema d’un vident que, en una síntesi de genial violència, ha sapigut maridar en el moment sempre fugitiu del present, el passat ab l’esdevenidor. Mes, a la perla de la poesia li calia l’or puríssim de la música.

»Els poemes èpichs y les llegendes mitològiques dels grechs eren cantades pels rap-sodes ab un acompanyament instrumental, o ab un preludi instrumental, interludis y postludis, o en forma de recitats; les obres de Pindar, d’Anacreon, de Safo se cantaven, y les tragèdies del període d’eflorescència eren una combinació d’art poètic, mímica y música ⁽³⁾.

Ab més raó la *Glosa* que, malgrat sa limitada estensió, participa de la poesia lírica, de l’epopeia, de la llegenda y del drama, havia de tenir son complement musical. La necessitat d’aquest complement se fa palès ab les paraules següents de Wagner, aplicades per ell especialment al teatre:

»No poguí menys de reconèixer que les diferents arts isolades, cultivades separadament, per molt amunt que ’ls grans genis haguessin portat llur poder d’expressió, no podien, sense caure novament en la rudesia primitiva y corrompre’s fatalment, substituir de cap manera l’art d’una transcendència ilimitada resultant de llur unió. Apoiant-me en l’autoritat dels crítics més eminents y especialment en les investigacions de Lessing sobre els límits de la pintura y de la poesia, vaig trobar que cada art tendeix a una estensió infinida de sa potència, que aquesta tendència el condueix finalment a son límit, y que aquest límit no ’s pot saltar sense córrer el perill de caure en lo incompreensible, en la estravagància y en l’absurditat. Arribat a n-aquest punt, vaig veure clarament que cada art, aixís que toca a sos límits, vol donar la mà a l’art més pròxim; y vaig seguir aquesta tendència en cada art particular. Creguí que podria demostrar-la de la manera més fra-

(1) Maragall. *Enllà*.

(2) Maragall. *Elogi de la paraula*.

(3) Dr. Riemann. *Catecisme d’Història de la Música*.

pant en les relacions entre la poesia y la música, sobre tot devant de l'importància extraordinària que ha prèls la música moderna. Aixís buscava la manera de representar-me l'obra d'art que deu abraçar totes les arts particulars y fer-les cooperar a l'acció complerta (1).»

* * *

Sols un músich de poderoses ales y esguard penetrant podia volar serenament per les enlairades regions del poeta. El poeta es tant excels, que fàcilment podia reproduir-se l'aventura de Icarus; mes al mestre Pedrell li fou dat córrer els rischs de l'empresa sense por de caure de dalt dels núvols. Sos anys li han comunicat gran esperiència y autoritat, son esperit inquiet l'ha dotat d'una raríssima riquesa de coneixements, y en son cor sempre jove hi alena un delit extraordinari que molts artistes de la nostra generació voldrien possehir. Aquèts factors harmònicament combinats, donen a la música del mestre un caràcter exclusivament personal y un sabor fort y sencer. Fidel a ses teories defensades ab tant calor, sa manera de fer consisteix en una ingerència de les tonalitats y dels ritmes mitg-evuls y de la música popular en l'espaiós ambient de la música moderna. Música d'erudit, si 's vol, però mai música morta; la documentació, per dir-ho aixís, està posada sempre al servei de l'imaginació y de l'inspiració viventes. Potser aquesta escola artística desconcerti y deixi frets a molts que sols busquen el delitós pessigolleix de l'orella o la sensació violenta però superficial de tantes obres modernes; mes per força produeix fonda impressió en els qui saben que «no es pas l'harmonia de fòra la desitjable, sinó la de dintre (2)». Certament en la *Glosa* ha alcançat el mestre Pedrell el perfet equilibri y compenetració dels elements constituïts de son istil, y la perfecta adaptació y fusió d'aquest ab la lletra que l'inspirava. La justesa d'aquestes afirmacions se 'ns farà claríssima si obrim l'hermosa partició.

* * *

L'anomenada «Festa jubilar» se divideix en cinch parts: Invocació, Cançons y Dança, Col·loqui de la Princesa y 'l Trobador, Complant del Chorifeu, y la Simfonia de les Montanyes; mes pot dirse que l'obra està feta ab un sol bloch de pedra.

La Invocació comença ab unes estranyes successions armòniques de la fusta que anuncien quelcom de misteriós, y immediatament els violins y les violes ataquen el tema que jo anomeno de l'*anhel*:

Aquesta frase va repetint-se cada vegada un tò més amunt, es a dir, ab major insistència, fins esclatar en una llarga tinguda de dominant:

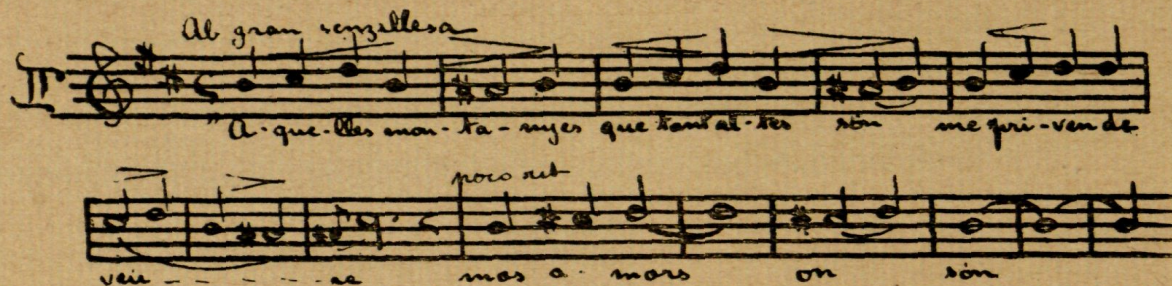

(1) Wagner, 1850.

(2) Maragall. *Elogi de la paraula*.

que coincideix ab l'entrada del Chorifeu, el qual comensa la narració sobre 'l meteix motiu. Cal fixarse en aquest primer tema perquè té 'l seu simbolisme; ens dona un sentiment d'inquietut, de desitg: es el pressentiment d'una gran cosa que vindrà, encara no ben definida y per això meteix més anhelada. Ell forma contrast ab altres motius que ja veurem, més calcats, més serens: ell es l'encarregat de recordar-nos que 'ls temps cantats pel poeta no són una ficció sense significat, sinó que enclouen una gran transcendència que hem de voler conèixer.

Aquest estat de frisança s'interromp un moment, deixant-se sentir al lluny un cant tot ple de l'anyorament de les montanyes:

Es una melodia encisadora sostinguda per l'harmonia de les quatre trompes, a les quals s'uneixen els oboes y fagots per a fer sentir mellor l'enllaçament d'acords diatònics que produeix una cadència més sencera que les del artificial modo menor modern!

Ve l'escena de la cort del reialme de Navarra, y aquí 'l músich ab una gran sobrietat de medis té una potència d'evocació sorprenenta: és una pàgina genial. La forma no pot esser més senzilla: una dansa enquadrada per dues cançons. La melodia se va descapdel·lant sempre nova, fresca y ben nostra. ¡Quants voldrien possehir el secret d'aquesta riquesa melòdica beguda en les fonts més regalades!

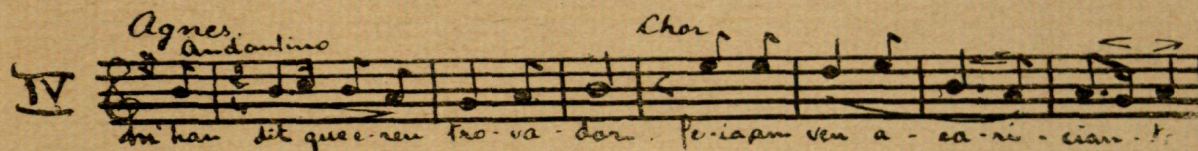
La primera cançó se compòn d'una sèrie de períodes que comensen moguts, mes aviat s'aturen y finexen sota un calderó:

Els canta 'l chor y són acompanyats solament per la corda y lleugerament apoiats per la fusta al bell punt que moren.

La Dança es una curiosa superposició armònica sobre un baix que no canvia: es un poch pesanta y solemnia. «Plena encara del ritme de la dança», diu el poema referint-se a la princesa graciosa. La dança se va esvahint y sols queda en l'aire el darrer sò d'una flauta.

Llavors ve la segona cançó qu'es un deliciós diàlech entre N'Agnès y 'l chor, format ab frases separades per petits silencis.

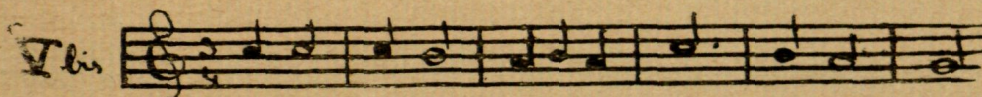

L'intenció d'aquestes hesitacions que semblen parar un instant el curs de la melodia, queda claríssimament explicada per les següents paraules d'En Maragall: «¿No heu sentit mai els enamorats com parlen? Semblen uns encantats que no saben lo que 's diuen. *Fan un parlar trencat* entre la llum abundant de les mirades y la plenitud del pit bategant (1).» No podien parlar altrament la Princesa y 'l Trobador.

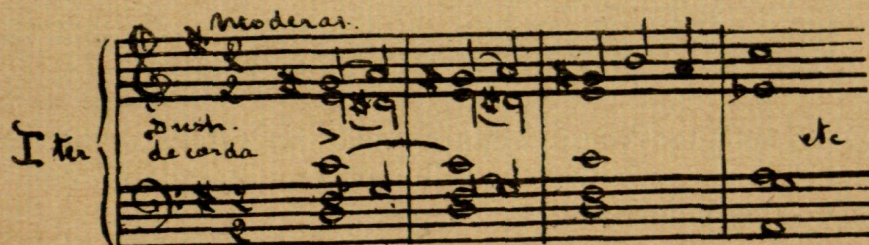
Torna 'l tema primer, y 'l Trobador meteix diu el cant de les montanyes; y després d'un moment en que tot sembla esborrar-se comensa el dolcíssim col·loqui acompanyat pels instruments de corda ab sordina; la seva melodia fonamental està inspirada ab el sò d'una poesia del Trobador Marcabré del segle XII.

Aquest tema se completa ab una nova frase, sustentada per una armonisació penetrant:

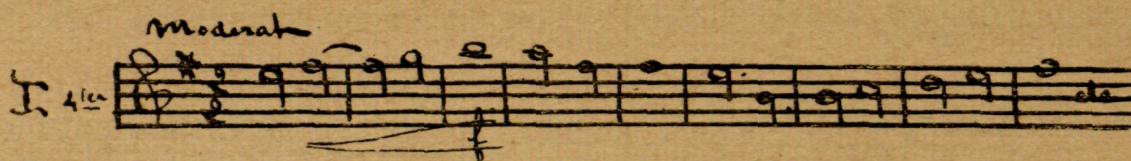
S'hi barregen cançons sentides al lluny, y per moments exaltant-se un poch el Trobador, apareix novament el tema primer. A la fi, després d'un fragment d'aspra armonia:

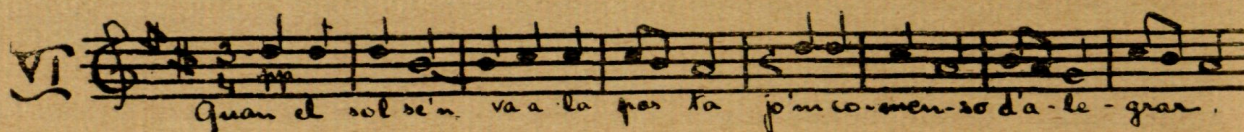
(1) Maragall. *Elogi de la paraula*.

Aquest tema troba son complement y solució en un crescendo apoteòsich, ab les paraules:

«Del reialme pirenenc
fóra la flor dels reialmes...»

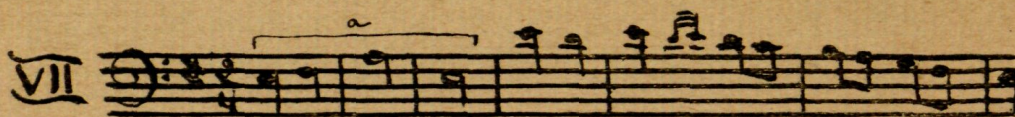
Es impossible seguir pas a pas els incidents del col·loqui dintre dels límits que devem guardar. Mes avans de passar endavant, cal pendre nota de la tonada d'una fol·lia, element episòdich que més tart vindrà a esser part integrant del poema:

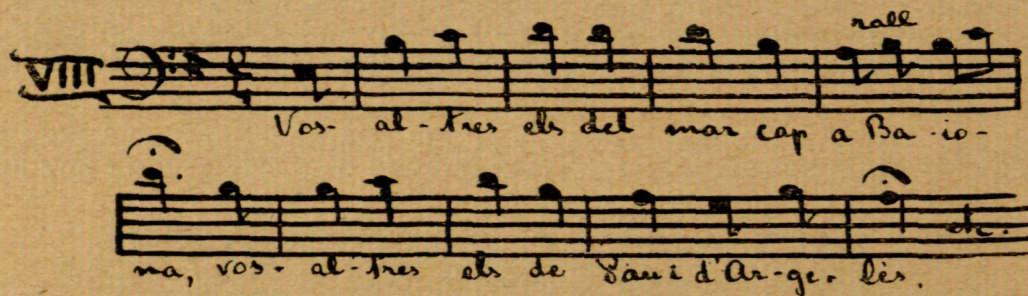
Després d'una represa del cant de les montanyes, de sobte

«Jo no sé com, però un vent de profecia
corre sobre eixos monts d'ací y d'allà»;

y un nou ambient musical anima l'obra, introduint-se un tema les primeres notes del qual ab el salt descendent de quarta característich, repetides ab insistència, tenen quelcom d'hieràtic.

El Chorifeu se redreça ab veu majestuosa, però sos accents se fan més tendres quan enumera els pobles que són germans:

Y fa seva aquella fol·lia tant espressiva per cridar als catalans «que a l'altra mar són junts», mentres el chor s'introdueix ab un bell moviment ascendent y creixent:

Ve la Simfonia de les montanyes:

«Pareixerà l'amor, damunt la cordillera,
sos raigs resplandiràn en la blavô,
y la que fou barrera
serà 'l trono reial de l'unió.

El Chorifeu entona les meteixes notes [VII.a.], y el chor va responent: diria's el compliment d'un ritu religiós. Y s'hi barregen el tema primer y el de la folia que ja té tota sa significació:

«Nostres cançons tenen igual tonada,
y nostres crits desperten—idèntichs tornaveus.»

Llavors va fent-se un crescendo grandíós, impossible de descriure; tot els elements s'uneixen: les veus robustes, l'esclat de l'orquestra, el ressó de les campanes, els acords de l'orga, per cantar la darrera vegada ab una esplèndida armonia y una grandíssima força d'espressió:

«Aquelles montanyes—que tant altes són,
me priven de veure—mos amors on són.»

Y les afirmacions terminals del metall omplen el cor de confiança y serenitat.

VICENS M.^a DE GIBERT

Del llibre «LA MONTANYA D'AMETHISTES» d'adveniment proper

Posta liturgica

*Dins l'inmortal basilica tomba la festa diurna.
El sol passa emblemàtich com encenser barroch,
y 'l rastre sideral, com fragmentada espurna,
s'es desplegat magnífich entre espirals de foch.
Dels tòtils invisibles la melodia alterna
ab el cant pla del cèfir qui passa poch a poch.
En la vesllum s'enarca, piramidal, un blòch,
com d'un abat eximi la sepultura eterna.
Y dins l'espai revolen pòlsines impregnades
d'olors de cera y d'oli de llànties apagades.
Y cau la fosca, lenta, com un tapís de dol.
Y brilla en l'hemisferi la lluna alabastrina
com una Santa Faç qui, pàlida, s'inclina
ab la mirada tèrbola d'un estingit gresol.*

Roineig

*Roineja encara.
La pluja fina
apar divina
com d'una rara
constel·lació.
la nacarina
titilació.
Subtil patina
l'espai entela.
Y dins el march
alabastri
com àurea estela
fulgura l'arch
de Sant Martí.*

Rebost

*Emblanquinat per dins, entrenyinat de fora,
com un convent exhala benèvola frescor.
En un recó la gerra que tapa un tovalló
un àpat succulent fa somnià avans d'hora.
Del envigat sospesos, graviten els pernils
mostrant un d'ells la sana rojor d'una ferida.
Una fragància puja, fins a arribà a l'eixida,
d'un enfilall esplèndit irradiant de fils.
Una renglera innúmera de pans abonyegats
s'allarga vora el sostre. Reposen, admirats,
en un prestatge els pots d'espessa confitura
qui alternen ab formatges ullats, alabastrins.
Y, respirant la pols qui a flor de terra sura,
secretament dialoguen dos plàcits ratolins.*

Els carboners

*Els carboners son negres com infernals titans,
y en la negror dels rostres fulgura el blanch dels ulls,
y una filera indòmita de dents com uns esculls.
Son mal-carats y guaiten la gent com uns infants.
En rotllo vora el plàcit remor de la foguera,
conversen del ofici tant profitós avans,
y mentres fan deu-hores, calents de peus y mans,
ompla el bailet dos cantis ab aigua de riera.
Al arribar la nit, se'n van a la barraca
y, aflotonats demunt el jac de la fullaca,
furtivament contemplen el poble llunyedà,
y quiscún d'ells hi troba sa dèbil llumaneta,
y pensen en la dòna qui 'ls té la roba neta
y 'ls hi ofereix les dolces primícies del quintar.*

Tribut a Coll-Pregon

*Quan del Montseny l'escardalenca altura
se revesteix de maternal ufana
y dels cimals en l'arrogància vana
una congesta pòstuma fulgura,
hi ets devinguda clot de l'hermosura
¡de Coll-Pregón, oh taca esmeragdina!
qui ab una lleu ondulació divina
la gràcia atenys de la bellesa pura.
Clapeja el faig de retallades mates,
en òvals de paneres y safates,
de ton herbei la cabellera solta.
D'una fontana qui a tes ombres nia
ressona la discreta melodia
fent més solemne la quietut qui't volta.*

GUERAU DE LIOST

La Reforma de Barcelona

DIUEN que el dia 10 de Març prop passat se inaugurà la obertura de la Gran Via A de la Reforma del interior del àntich perímetre d'aquesta nostra ciutat. Però això no es pas cert, puix s'ha de recordar que en 1874 ja començà a obrir-se aquesta via per la part de dalt, fent desaparèixer aquell àntich carrer del Torrent de Junqueres, y en 1888 se obrí per la part de baix, ab l'enderrocament de aquelles cases que hi havia entremitg dels carrers del Consolat y Ample, quedant desde llavors no més que ab un costat el de la Taberna del Rosari. Y també s'ha de tenir present que hi hà també edificat aquell troç que interinament porta el nom de Passatge del Pont de la Parra.

Tampoch es veritat que ara s'haja començada la Reforma de Barcelona, per quant fa més de cent anys que s'està fent. El projecte que ara se segueix per a realisar-la tampoch es el primer, puix avans que don Angel J. Baxeres pensàs en traçar-lo, ja altres ho havien fet ab lo que havien traçat, essent-ne de notar especialment el que per allà l'any 1840 delineà D. Joseph Massanès, enginyer militar, y el del arquitecte D. Miquel Garriga que obtidgué una Reial Ordre de aprovació als 11 de Setembre del 1866.

Havem indicat que la Reforma era començada desde més de una centúria enllà y no hi hà que duptar-ho. Tingui's en compte que si la població barcelonina en 1715 era no més que de 37 mil ànimes, al començar el segle XIX havia pujat fins a 130.000, sens comptar en aquesta xifra els estrangers qui havien vingut a viure-hi ni els soldats qui la guarnien com a plaça forta que era. Y si havia augmentat tant considerablement el nombre de sos habitants, en cambi no 's ha-

via pas engrandit lo cercle de ses muralles; les cases religioses ocupaven igualment una quarta part de lo habitable, y 'l barri marítim de la Barceloneta al que 's hi donà gran impuls desde el 1752 no compensava la pèrdua de tota aquella part del barri de la Ribera enderrocada per manament de Felip V, per a aixecar-hi la Ciutadela. Aixís es, que 'l augment de vehins cada dia mes important ab la revifalla de les arts y indústries, hagué de preocupar per força a les autoritats, puix se havia de atendre el que no podia ser tanta aglomeració de persones en un caseriu tan atapahit y mal acondicionat, com era ab sos carrers estrets, ab ses habitacions petites y poch ventilades.

Si en temps del capità general Comte del Asalto, quan la ciutat no comptaria apenes cent vuyt mil habitants, aquella autoritat, el govern de la qual durà desde 1773 a 1778, ja preocupant-se de la falta de habitacions, procurà obrir el carrer Nou de la Rambla y carrers afluents, ¿quant més no devien preocupar-se'n les autoritats dels començaments de la passada centúria, en que malgrat les crítiques circumstàncies que 's havien atravesat durant els derrers últims deu anys y que encara duraven, no sols la població havia augmentat més, sinó que cada dia 's feia més nombrosa? Per a atendre a atial necessitat l'Ajuntament en sessió del 2 de Janer del 1800 nomenava els meteixos obrers D. Joseph de Falguera y D. Antoni Martí els qui en l'any anterior ja s'havien interessat en la cosa, tractant-ne ab el capità general D. Domingo Izquierdo, qui havia sostingut igual parer que ells, y per això havia sol·licitat a Madrid facilitats per a poder realisar aquells propòsits. Aixís fou que a 17 de Febrer del meteix any se anun-

ciava haver sigut concedit l' aixecar unes casetes sobre el Rech Comtal desde'l Molí de la Sal, prop la plassa de Sant Agustí Vell fins a la Pescateria, situada en el Passeig de la Aduana.

Però se dirà que tot això 's referia més al millorament que a la reforma de la ciutat. Però a-n això pot replicar-se que'l Ajuntament no podia fer més de lo que feia, dintre les seues atribucions y posseïments, no regateixant mai a-n aquells propietaris d'horts els seus intents de obrir carrers per entremitg d'aquelles, y aixís la població augmentava pels barris de Sant Pau, pels del Portal de Sant Antoni y Riera Alta, y això implicava un cambi a l'aspecte general de la ciutat. Y quan en 1802 se sapigué que 'ls Reis havien determinat venir a aquesta antiga capital de Catalunya, no hi hagué per cert poch enrenou en lo caseriu, ¡si se'n feren de obres! Ja se sabia que tot era rònech, que tot era esquifit, que tot tenia pobre aspecte, però s'anava tirant. Mes el sentiment monàrquich que encara feia batre els cors ab tota violència, indica als barcelonins que la seua ciutat no era digna de ser visitada y menys habitada per persones reials. Y en aquest pensament y en la preocupació de aquesta idea, se rectificaren línees de carrers, se destruïren la major part de aquelles volades que desde primer pis en amunt encara estrenyien més los carrers que prou estrets eren, se decoraren frontis y se feren tals obres, que al entrar Carles IV y sa *fidelíssima* esposa Maria Lluïsa y tota la família reial als 11 de Setembre pogueren fer-se l'ilusió de que verdaderament continuava sent Barcelona aquella ciutat tant alabada dels cronistes dels sigles xv, xvi y xvii. Y potser els Reis d' Etrúria, qui vingueren pochs dies després, se figuraren que encara Barcelona era una competidora de les més insignes ciutats italianes. Y la cosa no acabà ab la vinguda de tota aquella colla de persones reials; no. En el mes de Febrer del 1804 s'acorda rectificar les vies dels carrers del Juglar, de les Cabres, de la Petxina, de les Fileteres, de la Argenteria, dels Mercaders, dels Flassaders, den Roca, de Monta-

legre, de Trentaclaus y la Plaça de la Llana; y als 5 de Abril del 1805 les dels carrers den Avinyó, den Ripoll, Mitjà de Sant Pere, dels Metges, den Lledó, del Governador, del Vidre, dels Codols, dels Capellans y de l'Olm.

La guerra del francès detura l'empenta, que és represa després ab no menys esperit, de tal manera que son moltes les millores que's realisen, y totes veraments importants com la de traure els fossars que hi havia prop les respectives set parroquies en que eclesiàsticament està la ciutat y sos afores dividida; ab una decisió tant ferma que per a poder formar-se la plaça actual de la Constitució se inutilisa la iglésia de Sant Jaume, calant-hi foch, y un esperit tant gran que el citat Massanès al fer el projecte del primer portal del Mar, el col·loca en la plaça de Palacio, engrandint-la tant que fins la Aduana y el Palau haurien hagut d'anar a terra, perquè aixís els forasters viuguts per mar al entrar se trobarien ab un plà tant estens que en cap altra ciutat d'Europa s'hauria vist. ¡Ah! si en aquell temps hi haguessen hagut lleis de espropiació forçosa y s'hagués pogut disposar del diner convenient en la mida d'ara, quina Barcelona monumental no's hauria fet! Les cases dels porxos d'En Xifré començades l'any 1840 poden donar-ne idea.

Ens allargariem massa si haviem de passar revista de tot ls que s'ha fet desde el començament de la passada centúria en sentit de reforma en diferents indrets de la ciutat. Bastarà dir que durant aquest període s'han obert més de quaranta carrers que no hi eren.

L'aixamplis fou una conseqüència de l'enferrocament de les muralles començat en 1854, però fou una impedimenta per a'l desenrotll de la reformació general dels antics carrers. Col·locada la primera pedra del tal aixamplis de la ciutat en un dels primers dies del mes d'Octubre del 1860 per la reina Isabel II, dels qui tenien diners per fincar-se, desde al·levores pochs foren los que no's deixaren portar per la corrent de fer-se propietaris de l'*Ensanche*; y si l'Ajuntament no deixà de preocupar-se de que la

part vella devia renovar-se, fins a aconseguir aquella Reial Ordre de aprovació del projecte de Reforma interior ideat pel arquitecte Garriga, de lo que ja n'havem fet mèrit, lo cert es que no's pogué contrarrestar la fredor que en ajudar-lo mostraren los qui devien, y per altra part no disposava tampoch de medis que poguessen contrarrestar les dificultats de caràcter legal que s'havien de oferir desde el moment que s'anés a tirar avant. L'obertura del carrer de la Princesa, devia servir al Municipi de lliçó; havia sigut un assaig que no devia seguir-se.

Ara sembla que després de molts entrebanchs s'ha pogut rependre la tasca ab més delit que mai. Deu faça que no tinga aturador.

Ab la obertura de la Gran-Via A van a desaparèixer un bon nombre de carrers, carrerons y carraronets que sens dubte tenen una llarga història, però el caseriu dels quals en general no'n dona pas testimoni. Els tres segles passats últimament se cuidaren de treure'ls-hi aquella típica fèsonia que tingueren avans. S'hi troben en sa majoria cases rònegues per lo que s'han envellit avans d'hora, tal vegada a causa de la mesquinesa en l'empleu de materials que presidí en sa construcció.

D'obres del segle XVIII en que's pot asenyalar la època del començament de la població de tota l'etsensió que ha de abarcar la Via n'hi hà ben poques. Un cos d'edifici aixecat en el interior de la casa n.º 9 del carrer de Basea, la casa de la reconada del meteix carrer anant cap a l'Argenteria, y un casal que hi hà en el carrer de les Banquetes potser se recordin dels últims anys d'aquella centúria. Dels sigles XIV y XV, l'esmentat carrer de Basea pot donar una mostra de l'arquitectura civil de aquells temps en dues o tres cases més o menys desfigu-

rades per ulteriors restauracions. El carrer de la Riera de Sant Joan, cantonada al del Pont de la Parra, ens presenta dos exemplars de finestres de la època de la transició artística del gòtic al renaixement clàssich, y per lo tant del segle XVI. Potser en lo que's presenta més abundosa y interessant aquesta part de la Barcelona antiga es en els exemplars d'esgrafiats que recorden els últims trent'anys del segle XVIII. N'hi han en el carrer de Gignàs, en la plasseta de Basea, y en els carrers de Jupí, Pom d'Or, de la Torongeta, del Hostal del Sol, de la Riera de Sant Joan, de les Voltes de Junqueres, etcètera. La construcció més antiga que's posarà al descobert, es el troç de muralla que ve darrera les cases de la segona línia del carrer repetit de Basea, que recorda els dies del comte Borrell, qui reconstruí els murs y tota la ciutat un colp l'hagué recobrada del terrible Almanzor, qui la havia destruïda l'any 986 no deixant-ne pedra sobre pedra.

Clar que ab tot y 'l pobre aspecte monumental qu'en conjunt presenten els tals carrers y la poca vàlua artística de la majoria de sos edificis, no deixa de recar a tot barceloní la llur desaparició, car són interessants llurs pintoreschs punts de vista, els recorts qu'evoquen y sobre tot el caràcter de ingènua senzillesa que s'hi respira. De bona gana contariem llur història, referiríem les costums y el modo de ser de la gent que hi han viscut, si en els límits de un article poguessen enquibir-se totes les referències que podrien fer-se de les generacions que han omplert aquell espai de un esperit de vida que l'alè dels temps moderns reclama que's renovi, perquè la ciutat pugui subsistir avençant en el desenrotllo que ha obtingut.

RAMON N. COMAS

Tina di Lorenzo

Endreça

I

Ara que ja sou fòra, oh bella, oh inoblidable Tina di Lorenzo, ara que ja sou lluny, y que a pler devèn fer memòria de les ovacions que 'ls barcelonins férem al vostre talent y a la vostra bellesa, de vostra bellesa y de vostre talent sento delícia, delícia viva, delícia única, delícia retornadora.

Canta encara en mon ànima vostra veu de dolçor. Veig encara la llum de vostre somriure, y veig, oh altíssim pler! com els vostres ulls, com les vostres mans, com els vostres braços y com la vostra cabellera, viuen els prodigis infinits de vostre crear.

Y veusaquit, oh exímia, com el meu entusiasme s'exalta, com al recordar devinch tot ànima, y com ja tot ànima, començo a florir per vos roses y roses, roses d'una encesor triomfal, roses esclatants, belles, però no tant, oh mai, com vos!

II

Perquè vos heu sigut, devant mos ulls enaigats, rosa de blancor y de puresa, rosa d'ingenuïtat y de candor, rosa de passió y de frisament, oh, heu sigut rosa-Giulietta! Rosa de Verona! Rosa de Shakespeare! Rosa exelça, passional y única!

III

Perquè vos heu sigut, devant mos ulls alucinats, rosa carboncle, rosa sagnanta, rosa feresta, rosa tràgica, rosa-Teodora! Oh si el braç xaruch, y tremolós de Sardou volgués collir-vos, rosa-Teodora, tant alta com sou, quina satírica gesta! Sols Shakespeare, sols el braç immortal y eternament ferm de Shakespeare podria arribar a vos.

IV

Y vos qui seguiren terres y terres, sempre amada, sempre en triomf, vos qui collireu de tots els entusiasmes les roses totes, oh Tina, siguèn pròdiga d'aquesta rosa blanca y pura de Shakespeare! Siguèn pròdiga d'aquella rosa carboncle de Sardou! Mes posèn, com a la rosa blanca, la rosa carboncle ben alta, que 'ls homes, y Sardou entre els homes, la puguin sempre veure, per aquest vostre voler, com a filla dels déus!

V

Y vos qui seguiren terres y terres, sempre amada sempre triomfanta, recordeu-vos sempre també d'aquesta terra! Tornèn per delícia nostra! Tornèn a collir les roses que floreixen recordant-vos!

FRANCESCH SITJÀ Y PINEDA

Coses assenyalades

EN FRANCESCH ALIÓ. † — El dia 31 de Març moria sobtadament a Barcelona un dels mestres que podriem anomenar fundadors de la música catalana moderna.

L'obra d'En Francesch Alió es reduïda com a cantitat, però sa significació es gran, y l'aparició de son volum de *Cançons populars catalanes* marca una fita del nostre renaixement artístich. Els primers reculls de cançons populars havien sigut principalment una obra científica: el «Romancerillo» d'En Milà y Fontanals es un monument etern dedicat a la musa del poble; mes l'abundància meteixa de documentació, la severitat de presentació, la tonada popular tota nua d'ornament, eren altres tants obstacles que dificultaven l'introducció de la cançó catalana en la vida de ciutadania. El cant puríssim de les nostres planes y montanyes perdia son ànima viventa al esser dissecat y catalogat. L'Alió ho comprengué aixís, y fent esclussivament obra artística, va aplegar un nombre de cançons de caràcter més representatiu, y les va habillar ab un acompanyament de piano escrit esquisidament y destinat a posar de relleu la melodia popular. Aixís la cançó catalana va entrar en els salons aont hi regnava la concupiscència musical de la «romanza» italiana.

Aquesta ferventa comunió ab la música natural va donar forces a l'Alió per a volar ab ales pròpies. Llavors va publicar el recull de *Cançons originals*, petita meravella que no envelleix. Les poesies de Matheu, Verdaguer, Guimerà, Mestres hi reviuien una vida intensa. Qui no recorda ab emoció, per exemple, *El plor de la tòrtora* o la *Serenata a una morta*, la mística intimitat de la primera, els aspres accents de desesperació de la segona? En totes hi hà una gran compenetració de la música popular y d'un gust refinadíssim.

Les dues col·leccions esmentades y comptades composicions per a piano són tota la producció d'En Francesch Alió. Quan més esperances posava en ell l'art patri, va enmudir irremeiablement. Potser va creure que sa missió no era altra que la de mostrar el camí a la jova generació; potser algún tràgich conflicte de l'esperit, malbaratant son talent, el va retreure per sempre més de la realitat. Sols Deu ho sab. Devant sa tomba tot just closa no vulgam esbrinar aquest misteri: dediquem-li un recort y una oració.

G.

GIMNÀSTICA RÍTMICA. — En l'ambient espiritual d'una ciutat que té moltes xemeneies (heralts del progrés), y un cassino ab grans miralls y catifes, (empori de civilisació), unes mans llargues y brunes y una cara pàlida y il·luminada s'alça a la claror del cel en clam de bellesa y de vera civiltat. Y es tant l'entusiasme y fervor d'aquella ànima orant de poeta, que prompte l'esquàlida y negra figura d'En Joan Llongueres, — aquest es el poeta il·luminat de pàlida faç y esguart intel·ligent, — se veu voltada d'un formigueix de rostres somrosats y de petites figures humanes, habillades de blanch y vert esblaimat (escumejantes ones), qui ab gestes y cançons proven de seguir la volada anímica del mestre. Y gestes y cançons van al meteix compàs, aixís les gestes dels homens segueixen el ritme intern de l'esperit. Y com el ritme intern es bell, — gaies cançons d'En Dalcroze, ont fins hi ha trobat algú un petit poema de civiltat, — heus aquí que 'ls gestes son bells y rítmichs, car segueixen un ritme, o millor queden fosos dins del ritme meteix. Cançó devinguda geste, y geste devingut ritme. Voleu cosa més bella?

Això es resultat de la tasca d'alta poesia, qu'En Llongueres ha realisada a Tarrassa, tasca que ha atret tant l'interès dels homens per tant bella cosa, que desde l'industrial y populosa urbs han repercutit les vibracions del ritme fins a sa germana gran, l'imperial ciutat de Barcelona, qui ha feta la mercè d'hostatjar els petits cantors (no cal dir-los petits gimnastes) y ha rebut en cambi 'l benefici de fruir una mostra d'aquest medi tant modern d'educació física y artística, qu'En Llongueres ha sigut el primer d'implantar en lloch algú de l'hispanich regne.

Aixís hem pogut veure un aital espectacle en el «Palau de la Música Catalana», en la plataforma del qual, púdicament cobertes les superabundants ornamentacions del mur en semi-cercle, 'ls petits cantaires ta-

rrasenchs (millor, els petits cantaires d'En Llongueres) ens han ofert ademés una nota bella de color destacant-se les albes figures en el march vermell del tapiç del fons, y una delectança per l'esperit qui fruia de les cançons cal·listèniques, y sentia encomanar-se 'l ritme d'aquella música fresca y encantadora, perquè pel temps a venir un ritme intern y armoniós animés la parla d'aquell esperit, sos gestes y 'ls moviments tots de les humanes passions.

Sia avui 'l ritme de nostra cançó propici a n'En Joan Llongueres, per qui 'l dictat de *senyors*, que avui se dona als tarrassenchs, segons una dita popular, serà substituït en les gèneres futures pel més digne encara d'*Homes*, aixís ab majúscula.

V.

LA TEMPORADA DE PRIMAVERA AL LICEU no acostuma pas esser res més qu'un joch d'habilitat de l'empresa. Però tant enginyosament combinat aqueix joch que malgrat la seva anyal repetició té per nosaltres aquell picant sabor de la novetat, o mellor encara aquella especial voluptuositat de reincidència en una habitut de la qual haviem abominat, segurs de deixar-nos vèncer altra vegada.

El fumador d'opi diu un dia: — Després d'avui no he de fumar mai més. — Y pensa porugament en mitg de son determini: La primera cigarreta que fumi ara després del meu propòsit no 'm serà pas cosa permesa; tindrà per mí aqueix cobdiciable regust de pecat, encara que sigui sols contra la meua paraula. Enguany com sempre tots els qui diuen «per la temporada de Primavera no aniré al Liceu», hi han tornat pesi a la calor, pesi a tots els propòsits. ¡Què dimoni! L'anar al Liceu es una petita habitut viciosa com fumar opi o pendre whisky.

Y per altra part, cal confessar que la temporada de Primavera, ha sigut enguany variada y destrament combinada a satisfac-

ció de totes les dileccions y en be d'aquella tradicional y alta elegància de nostre primer Teatre.

Que ab l'orquestra tal com anava avans generalment un home potser hauria tingut ferma per no anar al Liceu, no ho negaré pas. (L'opi no 's sol fumar ab tabach de 0'45 ni 'l whisky se sol pendre avans d'un modest repàs a la fonda del Mico). Però ja teniem coneixement per els diaris y per qualche amich dels que concorren a les repeticions, de que 'l nou director sabia lo que duia entre mans, y de que l'orquestra havia après la diferència que hi hà entre anar ben aconduïda o mal aconduïda (cosa pitjor encara qu'estar sense director).

El d'aqueixa temporada de Primavera, D. Edoardo Vitale ha demostrat un coneixement complert de lo qu'es la orquesta, y de la feina que correspòn al director. No sols un mecanisme rígit, sinó també sentiment, força de vida, art de direcció, en una paraula.

Que 'l Sr. Vitale agermana en son dirigir l'art y el mecanisme, ho testimonien ben palesament els èxits que ha obtingut, no sols dirigint la *Lucia*, *La Bohème*, *Tosca*, sinó també en obres de lluïment com *Manon*, o *Amleto* y de sèries dificultats (d'aquelles dificultats que acrediten al qui les venç) com *La Walkyria*.

Y això que 'l públich d'aquí es molt exigent y la galeria difícil d'accontentar.

Lo qual no fou pas obstacle perquè una, dues, y tres vegades, y al acabament de tots els actes, el mestre Vitale (tant en la primera vetlla com en les quatre següents de *La Walkyria*), fos cridat a les taules y aplaudit com se mereïxia.

La Walkyria d'aqueixa temporada de Primavera, la recordarem com a cosa acceptable. Y quin dubte hi hà de que a n'això a més de la tasca del director, hi haurà contribuït l'interpretació dels cantants. La senyora Lina Pasini, y el Sr. Kaschmann primer. El mèrit d'aqueixos artistes ha sigut unànimement reconegut. La senyora Pasini a la brillant riquesa de la seva veu plena de frescors y sugestions, y maravello-

sament educada, junta una admirable facultat de compenetració y una molt elegant trassa en el moure's. Es veritablement artista la Sra. Pasini; artista de la veu, artista del geste y de la pose; artista de la seva hermosura... Y perxò nostre públich l'acull ab força simpatia, y més d'una vegada li ha demostrat ben palesament el seu entusiasme.

En Kaschmann també es un d'aqueixos artistes que saben fer viure el personatge y matisar-lo destrament en quiscuna de les situacions; ell ademés agermana a n'aqueixa interpretació realista una gran noblesa, elevació y claretat en el dir.

Tant la Sra. Pasini com En Kaschmann, l'han compresa y se l'han assimilada l'obra de Wagner y saben fer-nos-la sentir vivament. El recort de la Sieglinda y el Wotan que respectivament interpretaven, perduraran en nosaltres. Un recort també pel Sr. Vaccari que, mercès a la pulcritud del seu treball obtingué un franch aculliment; y a les senyores Grisi y Pozzi qu'estigueren justes en els seus papers, compartint ab els demés els aplaudiments.

A part de *La Walkyria*, hem tingut també al Liceu aquelles celebritats de cartell que tanta ànsia tenen les empreses de que no faltin per satisfacció de nostra puerilitat y primitivisme.

Val a dir, però, que l'èxit ha respòs al reclam y que aqueixa vegada ens hem deixat convèncer. Tant En Titta Ruffo, l'eminent *baritono* (desconegut del públich d'aquí) que per la seva veu potentíssima, clara y de plaent sentir, y per les seves qualitats d'actor, s'ha fet entre nosaltres un alt y merescut prestigi, com En Garbin que tenint-lo ja, ha lograt solidar-lo ab aquella facultat dominadora y aconduïdora de la veu que posseeix, han dut gran concurrència al Teatre, benefici a l'empresa, èxit als cantants y divertiment al públich. Y semblant cosa han lograt aiximeteix les senyores Graziella Paretto y Baldassarre.

La senyoreta Paretto que hà cantat la *Lucia*, ha demostrat bon timbre y seguretat de la veu (hermosa y claríssima veu), y

un complert domini del *métier de soprano leggero*. Sortosament —y això la fa més interessant— a la senyoreta Paretto, no se li pot dir, —vostè promet—; les seves facultats estàn ja en plenitut, si be no definitivament encara.

La senyora Baldassarre ha sigut ben acullida en *Manon*; la seva veu —potser a estones un xich massa metàlica—, té agradables matisos y ella sab combinar-los y adaptar-los habilidosament.

D'En Cirotto y en Fazzini res hi hà que dir. Prou coneguts són entre nosaltres.

En conjunt una temporada molt ben disposta. Felicitem a l'empresa per l'acert en triar director y cantants. Ens felicitem nosaltres per les hores plaentes qu'hem passat al Liceu.

Res, optimisme Primavera!

L.

MÚLTIPLES ACTIVITATS D'EN RIBERA ROVIRA — El dia que temps a venir s'escrigui una biografia d'aquest jove, portentós d'activitat, qui firma Ignasi de L. Ribera Rovira jo sé com s'hauràn de rotular els paragrafs del treball biogràfic: Ribera Rovira, periodista; Ribera Rovira, autor dramàtic; Ribera Rovira, actor idem.; Ribera Rovira, orador integrista; Ribera Rovira, professor als E. U. C.; Ribera Rovira, advocat!; Ribera Rovira, lusòfil!; Ribera Rovira, poeta!!!; això si s'estronqués aquí la dèu de l'activitat complexa d'aquest gloriós y infatigable mon bon amich Ribera Rovira.

En Ribera Rovira lusòfil... Si; heus aquí la manera sol·lícita y acurada com En Ribera Rovira es vingut entre nosaltres a continuar la tasca profitosa y germanívola dels notables escriptors lusòfils D. Aurelià J. Pereyra, D.ª Emilia Pardo Bazán, D. Alfret Opisso, l'Eugenio de Castro, l'Ortigao, En Botelho, y 'ls castellans Villaespesa, Clarín, Altamira, sens deixar l'autor de «Gloses

portugueses» a *La Veu*, y En Marquina y En Valle Inclán, traductors il·lustres d'Eça de Queiroz. Heus-e-la aquí tota aquesta host brillant y complexa, com sorgint al ressò de la veu disortadament avui ignorada de D. Pau Golorons, el primer lusòfil català, veritable esperit precursor y primitiu de pan-hispanisme y pan-catalanisme, qui en mitg d'una època d'indecís renaixement, ab un esclat de fugitiva clarividència, girà la vista alternativament a-n aquells ab qui 'ns unien llaços de comuna vida territorial y ab els germans nostres de l'altra banda de la mar qui parlaven una meteixa llengua catalana.

Mes deixem el tant il·lustre com ignorant precursor d'En Clavellet, y tornem a-n En Ribera Rovira y a ses múltiples activitats. Si un se vol fer càrrech de la prodigiosa tasca de lusòfil del nostre amich, —car En Ribera Rovira es amich de tothom,— no cal sinó llegir la llarga enumeració qu'ell ha feta en un article autobiogràfic. Segons ell meteix diu, després d'esmentar les cròniques portugueses d'En *Sergio* y En *Viriato*, l'«Ateneo Barcelonés» dedicava un dia al moviment cultural portuguès una sèrie de vuit conferències, y en els salons d'aquella docta societat, «allí ont *Xenius* comenta Baudelaire y llegeix Carlyle», —diu ab subtil ironia l'articulista,— se promogueren concerts de música portuguesa; —encara ressonen en les meves orelles les delicades notes de la cançó popular *Margarida va a fonte* y 'ls sons de les rapsòdies portugueses esquisidament destriades per la senyoreta Pijoan,— concerts y conferències coronats ab un èxit entusiasta, —diu En Ribera Rovira,— y organitzats, —això no ho diu ell, però es veritat,— pel meteix distingit lusitanista; cosa que també's desprèn del esmentat article, quan diu més avall, després de parlar de la fundació de la càtedra d'Estudis portuguesos: «*Y siempre nació la propaganda intencional del mismo cerebro y del mismo corazón de patriota*». Quedem, donchs, en que En Ribera Rovira té cor y cervell de patriota; y d'això 'ns acaba de convèncer també ell meteix quan retreu que totes les acadèmies y

societats científiques y literàries portugueses han premiat sos treballs, —sa modèstia li fa dir que inmerescudament,— y 'ls gloriosos lusòfils europeus, —aquí, una llista de gloriosos lusòfils europeus,— honoraven l'amistat del *benjamín* d'aquells ab la llur. Y 'l malaguanyat rei D. Carles imposava a-n En Ribera Rovira l'hàbit de l'Ordre nobilíssima de Santiago, del valor literari científich y artístich. Y 'l Real Institut l'elegia soci y professor honorari, essent l'únich estranger possehidor d'aital distinció. Mes l'articulista se dona pressa a rectificar: —estranger, no, — diu —desde aquella memorable nit, —aquí una data, —en que 'l savi Dr. Teòfil Braga aclamà ciutadà portugués al lusòfil català.

Sobre tots els títols esmentats, En Ribera Rovira en té un altre; ell contribueix també directament al conreu de la nostra literatura. En Ribera Rovira, poeta..... Sí, car ell es autor, y a dir això anava aquesta nota, d'un nou llibre de versos *Esguards*, digne *pendant* d'altres ja publicats per ell meteix temps enrera, però tal volta no encara prou coneguts del públich, devant del qual En Ribera Rovira se veu absorbit per la seva personalitat de lusitanista.

Heus aquí qu'ara he gastat sense adonar-me'n l'espai que tenia per parlar d'aquest llibre tant elegant y gustós de veure que'ns ha ofert En Ribera Rovira. No crech que hi perdi res el meu amich poeta d'aquesta meva distracció, si en cambi remeto 'l lector a l'opinió altament favorable de l'eminent crítich, senyor Viladot.

Aixís m'estalvio l'haver de fer un elogi que podria semblar superflu, tot constatant un estrem de l'activitat complexa d'aquest prodigiós lusitanista y escriptor, qui's diu Ignasi de L. Ribera Rovira, y es membre dels Reals Instituts de Lisboa y Coimbra, y fins a estones escriu versos, versos qui tenen la fortuna de ser ben impresos, llegits enllà de la frontera, y fins a voltes ornats ab pròlechs de mestre.

R.

SOCIETAT INTERNACIONAL DE DIALECTOLOGIA ROMÁNICA.

—Ha quedat constituída aquesta *Societat* qu'han de formar tots els filòlechs que 's dediquen a l'estudi y enaltiment de qualsevol de les llengues neo-llatines.

Per procurar y assolir el seu obgecte la *Societat* publicarà una *Revista* y un *Botlletí de Dialectologia Romànica*.

La *Revista* publicarà estudis científichs demunt tots els dialectes romànichs, y això serà 'l tema preferent de la *Revista*, que durà també miscelànies dialectològiques, un anuari crítich dels estudis que 's facin dins els diferents dominis dialectals, un resum dels periòdichs que 'n parlin y una bibliografia de la dialectologia romànica, distribuïda segons els diferents dominis neo-llatins y que s'estendrà a les ciències vèhinades. Aquest sumari l'enllestiràn especialistes, y comensarà per un resum de lo que hi hà fet fins avui dins cada nacionalitat llingüística, y després donarà compte dels escorcolls y demés treballs que s'hi vagin fent. La *Revista* sortirà cada tres mesos, tot d'una qu'estiga constituída la *Societat*, y tindrà la grossària que permetran els medis de subsistència ab que conti.

El *Botlletí* donarà compte dels avenços de la *Societat* y clarícies netes a n-els qui, no podent-se consagrar a n-els estudis de dialectologia romànica, desitgin saber lo que s'hi trevalla. El *Botlletí* publicarà estudis sobre les qüestions generals de dialectologia, ressenyes de les publicacions novelles, la crònica de la *Societat* y el seu estat econòmich cada any. Sortirà, com *La Revista*, cada tres mesos, y si obté l'ajuda dels governs dels païssos neo-llatins se podria fundar una BIBLIOTECA per publicar-hi treballs estensos y atles llingüístichs, y fomentar y encoratjar ab suvenció l'exploració dialectològica dins tots els dominis neo-llatins.

La *Societat* tindrà un caràcter absolutament internacional; ses publicacions se

faràn en català, en francès, en castellà, en italià, en portuguès, en llengadocià, en rumà, en romanx, en alemany, en anglès. La *Societat* admetrà com a membres no sols les persones individuals, sinó les biblioteques, instituts, associacions y corporacions qualsevols.

La *Societat* se compondrà de ^{a)} *membres vitalicis*, que pagaràn 500 FRANCHS d'entrada, y rebràn, franques de port, totes les publicacions de la *Societat* y tindran *vot deliberatiu*; ^{b)} *membres actius*, que pagaràn 25 FRANCHS cad'any y rebràn, franques de port, totes les publicacions de la *Societat* y tindran *vot deliberatiu*; ^{c)} *membres adherents*, que pagaràn 10 FRANCHS, sols rebràn el *Botlletí*, y no tindran *vot deliberatiu*; y ^{d)} *membres honoraris*, qui hauràn d'esser proposats per dos *membres de vot deliberatiu* y anomenats de la *Direcció* per majoria de *vots*.

La primera quota anual la pagaràn al entrar a la *Societat* y les successives durant el Janer de cad'any.

La *Direcció* de la *Societat* la duràn la *Junta Directiva* y la de *Redactors*.

^{a)} La *Junta Directiva* la elegiràn per tres anys tots els *membres de vot deliberatiu*. Ella estarà encarregada dels interessos generals de la *Societat*, la representarà aont se vulla, y determinarà les atribucions de sos diferents organismes. Aquesta *Junta* serà reelegible.

^{b)} La *Junta de Redactors*. Els territoris neo-llatins, ara per ara, estàn distribuïts en ONZE *seccions*, cada una de les quals formarà un tot independent fins a un cert punt, y serà dirigida per un *Redactor permanent*, que 'n comandarà ab independència dels altres, en tot lo referent a la part científica y literària de la *Secció*.

Les *Seccions* seràn: *Domini Català, Domini Llengadocià, Domini Castellà, Domini Reto-Romà, Itàlia, Suïssa, France, Rumènia, Bèlgica, Canadà, Portugal-Brasil, Galícia*.

Dins cada una d'aqueixes *seccions* idiomàtiques el *Redactor* corresponent comandarà d'un nombre determinat de fulles dins

les publicacions de la *Societat*, pels estudis y coses referents a n-el seu domini llingüístich respectiv; ell admetrà o refusarà els treballs per la *Revista, Botlletí y Biblioteca*, que 's presentin en la seua *Secció*. Ell procurarà nous escorcolls de dialectologia, tindrà esment a les ressenyes bibliogràfiques de l'*Anuari crítich*, dividirà el domini que li estarà confiat, en regions naturals, aont constituirà persones de la seua confiança com a col·laboradors seus especials. Devant els sabis, l'administració y el públich, el *Redactor* representarà dins el seu *domini* els interessos científichs y materials de tota la *Societat*.

Els col·laboradors especials proporcionaran els documents bibliogràfichs, redactaran l'*anuari crítich*, organitzaràn d'una manera metòdica l'estudi llingüístich de llur regió; favoriràn, sobre tot dins les encontres poch topadisses, les relacions de la *Societat* ab els amadors de tals dialectes, y faràn costat en tot y per tot a n-els Redactors que hi haja.

Pels països no romànichs aont son estudiats y escorcollats els dialectes neo-llatins, s'estableixen les seccions següents: *Alemania, Austria, Escandinàvia y Finlàndia, Estats Units d'Amèrica*.

Cada una d'aqueixes seccions *no romàniques* serà organitzada y dirigida, com les *romàniques*, per un *Redactor* independent, ab les mateixes atribucions qu'hem indicades.

Els *Redactors* indicats fins avui son aquèts:

1. ITALIA: — C. Salvioni, Professor de l'*Acadèmia Científica-Literària* de Milà.

2. SUÏSSA: — L. Gauchat, Professor de l'Universitat de Zúrich.

3. FRANCE: — J. Guilliéron, Director Adjunt de l'*École des Hautes-Études*, de París.

4. BÈLGICA: — A. Doutrepont, Professor de l'Universitat de Liège.

5. CANADÀ: — A. Rivard, Professor de l'Universitat de Laval.

6. RUMÈNIA:—O. Densusiann, Professor de l'Universitat de Bucarest.

7. DOMINI RHETO-ROMÁ:—Th. Gartner, Professor de l'Universitat de Insbruck.

8. DOMINI CATALÁ:—A. Alcover, Director de l'*Obra del Diccioniari de la Llengua Catalana*.

9. DOMINI CASTELLÁ:—R. Menendez Pidal, Catedràtic de l'Universitat de Madrid.

10. PORTUGAL-BRASIL:—J. Leite de Vasconcellos, *Director do Museu Ethnologico Portuguez*, de Lisboa.

11. AMÈRICA ESPANYOLA:—R. J. Cuervo, París.

12. ALEMANIA:—B. Schädel, *Privatdozent* de l'Universitat de Halle.

13. ÀUSTRIA:—W. Meyer Lübke, Professor de l'Universitat de Viena.

14. ESCANDINÀVIA y FINLÀNDIA:—E. Staaf, *Privatdozent* de l'Universitat de Upsal.

15. ESTATS UNITS D'AMÈRICA:—J. Geddes, Professor de l'Universitat de Boston.

Els *Redactors* anomenaràn d'entr'ells o o d'altre vent tres *Secretaris*, els quals vetllaràn y cuidaràn de la *Revista*, el *Botlletí* y la *Biblioteca*.

Totes les decisions seràn per escrit y per majoria de vots.

Els fondos de la *Societat* els administrarà el *Tresorer*, que 'n donarà compte cad'any a la *Junta Directiva* y aquesta a la *Societat*.

Les publicacions de la *Societat* no's proporcionaràn a n-els estranys, en no esser ab uns recàrrecs molt grossos.

La *Societat* tindrà son estatge social a Bruseles, y s'inaugurarà tot d'una que tenga 250 *membres actius*.

Llibres

LA RETRETA drama en quatre actes de Franz Bayerlein, traducció de Martí Alegre. — La lectura d'aquesta obra que tant soroll mogué al ser estrenada, dona una impressió de cosa prima y tendenciosa, salvada y mantenguda mercès a un gran apassionament. Vist desde lluny segurament, com en tantes altres coses, es aparenta en la literatura de combat tota sa mesquinesa interna. El Sr. Martí Alegre ha fet una traducció entusiasta y fidel. Llàstima de qualque mot y fins d'alguna espresió no acurada, y llàstima sobre tot d'esmersar aquest gran treball de traducció en obres que tant prest cauen fora de tota actualitat.

LES FAULES D'ISOP es l'últim volum sortit de la Biblioteca «Histories d'altres temps», ont En R. Miquel y Planas publica vells textos catalans. Aquestes «faules» estàn calcades en el text de l'edició catalana de 1576. Com anteriors volums va

precedit d'un pròlech de vulgarisació, clar y completíssim, que podria estar posat en alta tesitura d'erudit, aont s'estudia el procés històrich de la gnòmica popular en forma d'apòlechs, el camí complicat y els acreixements que's fan a les tradicionals faules y apòlechs de la India y de la Grècia en mitg la cultura mitg-eval y lo que es més interessant la formació y elements del text català actual. Altres remarques especials per a un altre públich donen una bibliografia de les faules isòpiques a Catalunya.

El text, com he dit, està pres de l'edició del 1576 y depurat de les posteriors corrupteles y barbarismes, encara que no enterament exempt de la influència castellana com fa notar l'editor. La edició quedarà completada ab un segon volum. Mentrestant cal portar una nova felicitació al deligentíssim bibliofil qu'ens ofereix un treball de vulgarisació tant asequible y complert.

R.

Dietari de cultura catalana

ABRIL

Conferències

Dia 1. *Acadèmia Laboratori de Ciències mèdiques.* — «Dos casos de lupus», pel Dr. Vilanova. — «Fibrorines del uter ab embràs», per el Dr. D. Guillem Ribas.

Dia 2. *Ateneu Barcelonès.* — «La riquesa social». — Estudi filosòfic econòmic, per don Joseph Bigatà Corrons.

Dia 3. *Centre Excursionista de Catalunya.* — «Alta Vall del Ter desde Camprodón. — Les obres del Xalet refugi de Ull de Ter», per D. Cèsar A. Torras.

Dia 4. *Saló Parès.* — «Ultima lliçó de Leonardo de Vinci», per Eugeni d'Ors.

Dia 5. *Sindicat protector del Treball Nacional.* — «Lestintes tipològiques», per D. Enrich Ayné.

Dia 6. *Centre Excursionista de Catalunya.* — «Viatges del Infant En Pere, fill de Jaume el Conqueridor en 1268-1269», per D. Joaquim Miret y Sans.

Dia 7. *Ateneu Enciclopèdic Popular.* — «Principis generals d'Astronomia», per D. Joseph Comas y Solà.

Dia 8. *C. E. de Catalunya.* — «Lliçó d'Arqueologia», per D. Pelegrí Casades y Gramatxes.

Ateneu Enciclopèdic popular. — «La lluna, consideracions generals», per D. J. Font y Torras.

Dia 9. *Círcol Artístic de Sant Lluch.* — «De la majoria social de Barcelona en relació ab la majoria política», per Mossèn F. Clascar.

Escola de Mestres. — «Els astres principals», per D. J. Comas y Solà.

Escola Catalana Mossèn Cinto. — «Utilitat dels arbres; necessitat de sa conservació», per D. Francesch X. Tobella.

Ateneu Barcelonès. — «Els boigs ilustres. — J. J. Rousseau», per D. Wifred Cosoleu.

Foment Catòlic. — «Del Teatre contemporani; consideracions», per D. Ramón Trinchet.

Sindicat Protector del Treball. — «Regeneració

de cambrers y cuiners en els Hotels y Restaurants de Barcelona», per D. M. Ruiz y Galceràn.

Dia 10. *Foment Catòlic.* — «Els volcans d'Olot», per don Antoni Bolós.

Dia 11. *Centre de Viatjants y Representants.* — «La cultura del poble a Barcelona», per don Amadeu Hurtado.

Saló Parès. — (Esposició del Círcol de Sant Lluch). — «L'home visionari de la realitat», conferència d'Eugeni Carrière, versió catalana E. d'Ors.

Ateneu Obrer de districte segon. — «Considera sobre'l calor», per D. Lluís Sagrera y Florit.

C. N. R. de Sant Gervasi. — «Moments actuals del Catalanisme. — Fisiologia, patologia y tractament», per D. Manuel de Mer.

Ateneu Obrer de Sant Andreu. — «Mecànica en el organisme», per D. Carles Ferrer.

Centre Excursionista de Catalunya. — «Procediment mnemotècnichs, enbarbossaments y particularitats idiomàtiques», per D. Rossend Serra y Pagès.

Associació Artística Catalana del Poble Nou. — «Carades del nostre moviment», per Antoni San-salvador.

Associació Escolar Artística. — «Ceràmica de revestiment a Espanya», per D. Francesch Xu-metra.

Dia 12. *Associació Nacionalista Catalana.* — Vetllada necrològica dedicada a honorar la memòria de D. Ferràn Alsina y D. Antoni Aulestia y Pijoan.

Institut Agricol Català de Sant Isidro. — «De la incuació artificial», per D. Salvador Castells.

Dia 13. *C. E. de Catalunya.* — «Lliçó d'Arqueologia», per D. Pelegrí Cesapes.

Dia 15. *Ateneu Barcelonès.* — «Influència de la literatura italiana en els prosistes catalans del segle xv», per D. Lluís Nicolau.

Centre Excursionista de Catalunya. — «Misteri de la Passió a Oberammergan», (montanyes de Baviera), per D. Joaquim Pena.

Dia 17. *Centre de viatjants y representants del Comerç y de l'Indústria.* — «Conferència», per don Ernest Saladrigas.

Dia 18. *C. E. de Catalunya.* — «Del folklore grech y albanès», per D. Pere Kirchner Catalán.

Dia 21. *Lliga d'Estudiants catòlics.* — «El presupost de cultura baix els aspectes econòmich y religiós», per D. Joseph M.ª Omar.

Dia 22. *Foment Autonomista català.* — «Excursió a Santa Creu de Olordre», per D. Francesch Bertrand.

Dia 23. *Ateneu Barcelonès.* — «La intenció clàssica de la literatura catalana», per D. Joseph Carner.

Lliga Regionalista. — «Arbres y jardins», per D. Joseph Nubiola.

C. E. de Catalunya. — Sessió en honor de Sant Jordi. — «La cavalleria catalana del segle XIII», per D. Francesch Carreras y Candi; «Sant Jordi en l'Art català», per D. Geroni Martorell; «La llegenda de Sant Jordi», per D. Rossend Serra y Pagès.

Dia 24. *Ateneu Barcelonès.* — «Al entorn del proper Congrés català d'Economia», per D. Manuel Pugès.

Centre Excursionista de Catalunya. — «Utilitat y conveniència del Xalet-refugi d'Ull de Ter per a la Vall de Ribes», per D. Cèsar A. Torras.

Dia 25. *Lliga Regionalista.* — (Joventut Nacionalista). — «Les corrents particularistes y les corrents universalistes en la civilització contemporània», per D. Joseph Martí Sabat.

C. E. de Catalunya. — «Del altíssim Rei En Jaume», per D. Macari Golferichs.

Aplech Autonomista d'Arrabal. — «Del presupost de cultura», per D. Pere Rahola.

Ateneu Obrer de Sant Andreu. — «Nocions de Geologia», per D. Joseph Cararach.

C. A. de D. de C. y de la I. — «En Joan Maragall», per D. V. Caldés Arús.

Dia 26. Sessió Inaugural del *Institut Homeopàtic de Barcelona.*

Escoles del districte segon. — «De la educació, y dels obstacles que s'hi oposen», per D. Joan B. Vilà pere.

Dia 27. *Círcol Artístich de Sant Lluch.* — «Impressions recullides en una estada al Pirineu», per D. Dari Vilàs.

Dia 28. *Associació d'Enginyers Industrials.* — «Mètode gràfic per a'l càlcul de línies de transport d'energia elèctrica per corrents trifàsiques», per D. Enrich Campderà.

Dia 29. *Centre moral instructiu de Gracia.* — «Del presupost de cultura», per D. Agustí Culilla.

Dia 30. *Escoles catalanes Mossèn Cinto.* — «Quelcom d'ara fa un segle», per D. Joan Barrés.

Escola de Mestres. — «Un viatge a Reus, Tarragona y Saragossa», per D. Joan Bardina.

Concerts

Dia 2. *Liceu.* — Concert Saint-Saëns.

Dia 8. *Principal.* — Recital de cançons catalanes per la Srta. Mercè Salas.

Dia 11. *Foment de les Arts Catalanes.* — Recital de piano per D. F. Ardèvol.

Dia 12. *Schola Orphèdnica.* — Sessió de ballets y cançons populars.

Dia 18. *Centre de Viatjans y Representants del Comerç y de l'Indústria.* — Concert per la secció d'instruments d'arch del «Centre Artístich Musical», dirigit per D. Delfi Armengol.

Dia 21. *Ateneu Barcelonès.* — Concert pel Trio Ainaud.

Dia 23. *Foment Autonomista Català.* — Audiició de sardanes y ballets populars.

Dia 24. *Palau de la Música Catalana.* — Concert Miccio Horszowski.

Dia 26. *Palau de la Música Catalana.* — Tard: Concert Miccio Horszowski. — Nit: Concert de música vocal y exercicis de Gimnàstica rítmica per la Schola Choral de Tarrassa.

Dia 30. *Principal.* — Concert Miccio Horszowski.

Teatre

Dia 8. *Principal.* — «Parada y fonda», sàinet en un acte de F. Figueras y Ribot y Francesch de Boter.

Dia 18. *Romea.* — «En Joan dels Miracles», — drama en 3 actes per D. Ignasi Iglésias.

Dia 22. *Romea.* — «L'alegria del sol.» — Idili en 1 acte per D. Ignasi Iglésias.

Dia 23. *Principal.* — «El detective Sherlock Holmes.» — Comèdia melodramàtica en 5 actes y 6 quadros, estreta de les noveles de Conan Doyle per William Gillette y Pierre Decourcelle. Versió catalana de Salvador Vilaregut.

Dia 28. *Romea.* — «Les ales de cera.» — Comèdia en 2 actes de D. Manuel Folch y Torres.

Dia 29. *Romea.* — «El tot pel tot», sàinet en un acte de D. P. Campderrós.

Bibliografia

OBRES NOVES ORIGINALS

- Actor vell.* «Manual Pràctich del actor». — pessetes 0'50.
- Albert (Salvador).* «Involució». — Ptes. 1'50.
- Associació Wagneriana.* «Conferencies». — Ptes. 5.
- Clascar (Mossèn Frederick).* «La majoria social de Barcelona en relació ab la majoria política». — Conferència. — Un opuscle. Gustau Gili, editor. — Ptes. 0'50.
- Pascual y Amigó (Emili)* «Brucatanes». — Poesies. — Imprempta de «La Hormiga de Oro». — pessetes 1.
- Pin y Soler (F.).* «Niobe» — Nova edició de luxe de la *Novela Catalana*. — Text definitiu. — Heinrich y C.^a, Impresor. — Ptes. 5.
- Sagarra (Ferrán de).* — «Sigilografia dels Comples d'Urgell». — Imprempta de la casa de Caritat. — Ptes. 3.

- «Los segells del Rey en Jaume I». — Imprempta, Casa de Caritat. — Ptes. 2'50.
- Verdaguer (F.).* «Idilis y cants místichs», ab la traducció castellana de D. Francesch Bàdenes y Dalmau. — Joseph Agustí, Editor. — Ptes. 3.
- Viladot (Lluís).* «Esticologia catalana», (art de versificar). — Imprempta, Baguñà. — Ptes. 1.
- Zanné (Geroni).* «Poesies», (Odes sonets, elegies y traduccions). — Imprempta, Fidel Giró. — Pessetes 4.

TRADUCCIONS

- Shakespeare (W.).* «Machbeth». — Traducció de *Didach Ruiz*. — *Obres completes de W. Shakespeare*. Volum VI. — Biblioteca popular dels *Grans Mestres*. — Ptes 1.

EMPORI

REVISTA CATALANA MENSUAL

Monografies científiques. - Estudis crítics. - Noves y resums de la vida cultural catalana.

COMISSIÓ DIRECTIVA Y ADMINISTRATIVA

GERENT

D. Eduart Calvet, Diputat a Corts

DIRECTOR

D. Francesch de P. Maspons y Anglasesell

REDACTOR EN CAP

D. Emili Vallès y Vidal

DIRECTOR ARTÍSTICH

D. Joan Llimona

ADMINISTRADOR

D. Pere B. Tarragó

PRINCIPALS COL·LABORADORS

Alcover (Mossèn Antoni M.^a)
Alcover (Joan)
Alomar (Gabriel)
Alòs (Ramón de)
Bofarull (Mossèn Jaume)
Bofill y Matas (Jaume)
Cambó (Francesch)
Carner (Jaume)
Carner (Joseph)
Carreras y Artau (Tomàs)
Casanovas S. J. (Ignasi)
Casellas (Raimond)
Comas (Ramón N.)
Coroleu (Wifret)
Costa y Llobera (Mossèn Miquel)
Cunill (Bonaventura)
Domènech y Muntaner (Lluís)
Duràn y Ventosa (Lluís)
Falguera (Antoni de)
Ferrà (Miquel R.)
Gay de Montellà (Rafel)
Gibert (Vicens M.^a de)
Leonart (Joseph)
Llongueres (Joan)
López Picó (Joseph M.^a)
Maragall (Joan)
Marquina (Rafel)
Martí y Sàbat (Joseph)
Martorell (Geroni)

Maseras (Alfons)
Masó y Valentí (Rafel)
Moliné y Brasés (Ernest)
Montoliu (Manuel de)
Nicolau y d'Oliver (Lluís)
Obrador (Matéu)
Oliva (Victor)
Oliver (Miquel S.)
Ors (Eugeni de)
Pijoan (Joseph)
Prat de la Riba (Enrich)
Prat Gaballí (Pere)
Pugès (Manuel)
Puig y Cadafalch (Joseph)
Ras (Aureli)
Reventós (Manuel)
Riber (Mossèn Llorens)
Rosselló (Joan)
Rubió y Bellver (Joan)
Rubió y Lluch (Antoni)
Salvà (Maria Antònia)
Serra y Pagès (Rossend)
Sitjà y Pineda (Francesch)
Sunyol (Ildefons)
Tallada (Joseph M.^a)
Taltabull (Cristòfol)
Vinyas (Ramón)
Viura (Xavier)
Zanné (Geroni)

La Revista surt el dia 15 de cada mes; consta com a mínim per cada número de 56 planes; conté il·lustracions en bells gravats, tirats en plechs de paper especial. Publica traduccions d'obres literàries notables.

En preparació: traduccions d'obres de Rudyard Kipling, Villiers de l'Isle-Adam, Max Beerbohm, Barbey d'Aurevilly, Mark Twain, Oscar Wilde, etc.

De les obres de les quals s'envien dos exemplars se'n dona compte en el lloch corresponent de la Revista.

Preu de subscripció: Espanya, 20 ptes. l'any o 10 el semestre. Estranger, 20 francs l'any. Número solt, 2 ptes.

Administració: Méndez Núñez, 3 y 5, Barcelona

J. HORTA : IMPRESSOR

*Méndez Núñez 3 y 5
Telephon 2326*

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General